

Uppenbararen,budbäraren - budskapet

Av: Muhammad Bagir as - Sadr

Översatt från arabiska till engelska av:

Dr Mahmoud M Ayoub

Översatt från engelska till svenska av:

Elisabet Peterzen

Islamic Propagation Organization

Publicerad av Islamiska kulturbiblioteket i Malmö 1998-10-02

Bästa läsare!

Den bok ni har framför er är en av de många islamiska skrifter som utgivits av undertecknad organisation, i olika länder och i olika språkdräkt, för att sprida Islams budskap till människorna i världen.

Vi ber er läsa denna bok med eftertanke. Skulle ni bli intresserad av att studera flera liknande böcker, kan ni skriva och tala om det för oss. En intresserad och uppmärksam läsare kan alltid räkna med svar från oss i form av andra av organisationens böcker.

Vi mottar gärna synpunkter på denna bok och dess innehåll samt på vilken nytta ni har haft av boken och huruvida någon del av den har varit särskilt intressant i er speciella situation. på så sätt kan vi få veta om ni läser med uppmärksamhet och intresse. Ge också gärna vår adress till era vänner och till alla som kan tänkas vara intresserade av att studera Islam.

Publikationssekreteraren

WORLD ORGANIZATION FOR ISLAMIC SERVICES

(WOFIS)

P.O. Box No. 2245

Teheran - IRAN

I GUDS, DEN BARMHÄRTIGE FÖRBARMARENS NAMN!

Sayd: M. Bakir Al-Sadr

Lov och pris hör Gud till, all världens Herre,
Den Barmhärtige Förbarmaren,
Domedagens Konung!

Dig dyrka vi, och Dig anropa vi om hjälp;
Led oss på den rätta vägen,
Deras väg, vilka Du bevisat nåd,
vilka ej drabbats av vrede och som ej fara vilse !

Välsigna, o Gud, den främste av Dina budbärare och den siste av profeterna,
Muhammad, och hans ädla

och fläckfria efterkommande.

Välsigna även alla Dina profeter och budbärare.

Utgivarens företal

Den store islamiske vetenskapsmannen och filosofen as-Sayyid Muhammad Baqir as-Sadr, en av de imamitiska shi'iternas (tolvmännens) mest lärda jurister i den fromma staden Najaf al-Ashraf i Irak, är alltför välkänd genom sina arbeten och sina tankars djup för att behöva en introduktion inför en muslimsk läsekrets. I ämnet islamisk filosofi har han skrivit *Falsafatuna* (Vår filosofi), ett jämförande studium mellan islamisk filosofi och olika filosofiska riktningar i Västerlandet, både från äldre och nyare tid, med särskild tonvikt lagd på den dialektiska materialismen. Han har också skrivit *al-Usus al-mantiqiyyah li'listiqra'* (Induktionens logiska grundvalar), ett studium som genom ett nytt sätt att ställa sig till induktiva argument syftar till att upptäcka en gemensam logisk grund både för vetenskaplig forskning och för tron på Gud. Föreliggande bok är baserad på avhandlingen i fråga och utgör en god sammanfattning av den.

Inom islamisk ekonomi har författaren skrivit *Iqtisaduna* (Vår ekonomi) i två delar. Första delen ägnas ett jämförande och objektivt studium av samtida ekonomiska system, särskilt det marxistiska. Del två innebär en djup och omfattande forskning efter en grundval för islamisk ekonomi eller ett islamiskt ekonomiskt system. Inom samma ämne har författaren även skrivit *al-Bank al-la rabawi fi al-Islam* (En islamisk bank utan ocker). Denna avhandling introducerar ett islamiskt alternativ till ocker- och räntesystemet. Ocker är själva grundvalen för både bank- och valutasystemet i det moderna kapitalistiska samhället men förbjuds strängeligen av Islam. Författaren har också gjort en ingående undersökning av alla bankväsendets aspekter ur islamisk rättsvetenskaplig (*fiqh*) synvinkel. Om ett annat näraliggande ämne har han skrivit *al-Insan al-mu'asir wa'l-mushkilah al-ijtima'iyyah* (Nutidsmänniskan och de sociala problemen).

Under rubriken historisk forskning har författaren bidragit med *Fadak fi'ttarikh* (Fadak i historien), som behandlar Islams politiska historia under första århundradet

efter *hijra*. Utgångspunkten är en undersökning av Fadak, ett område i Hijaz nära den heliga staden Medina, som Profeten lämnade i arv till sin dotter, den ädla och fläckfria Fatimah az-Zahra' (Den strålande), frid vare med henne. I sin bok granskar författaren den inställning som visades beträffande detta arv av de myndigheter som innehade makten efter Profetens död, frid vare med honom och hans efterlevande.

Avhandlingen omfattar de härskandes synpunkter och attityder till problemet i fråga samt synpunkterna hos dem som förbigicks och som hade rättmätiga krav på den egendom som fränhändes dem, nämligen Profetens efterlevande, frid vare med dem alla.

Sayyid Muhammad har också skrivit en bok om *Wilayah* (Imamernas auktoritet), som refererar å ena sidan till avhandlingen om Fadak och å andra sidan till grundprinciperna om islamisk tro. I detta arbete söker han svaret på två frågor: Hur uppstod shi'ismen och hur uppstod den shi'itiska församlingen? Boken skrevs ursprungligen som introduktion till ett annat arbete kallat *Tarikh al-Imamiyyah wa aslafihim min ash-Shi'ah* (Imamiternas och deras shi'itiska föregångares historia) av dr Abdullah Fayyad. Sayyid Muhammads företal lyftes senare ut ur boken och publicerades separat i flera upplagor. Förutom allt detta har han skrivit många andra böcker om grunderna för islamisk tro, bland andra en bok om al-Mahdi, och ett flertal arbeten i ämnet *Usul al-fiqh* (Rättsvetenskapens principer), det ämne inom vilket författaren specialiserat sig. Alla hans böcker har kommit ut i många upplagor, vilket bättre än någonting vi här kan säga bevisar författarens framstående ställning som vetenskaplig forskare.

Bland författarens många arbeten märks det föreliggande, litet i storlek men stort i sin omfattning och betydelse, en värdefull bok för läsaren. Arbetet skrevs först som företal till författarens egen bok *al-Fatawa al-wadihah* (Klara domslut) och publicerades samtidigt med den. Senare har den emellertid lyfts ut och publicerats separat.

När vi beslöt att ge ut detta tänkvärda arbete i översättning, tog vi också tillfället att låta boken själv, och de böcker som nämnts i detta korta företal, introducera författaren för europeiska läsare. Den engelska översättning, på vilken denna i stort sett baserar sig, har utförts av professor Mahmoud Ayoub vid Toronto Universitet i Kanada.

Vi ber Gud den Högste, prisad och lovad vare Han, att låta denna bok bli en källa till välsignelse och nytta. Vi ber Honom också om ett långt liv för den framstående författaren och framgång i arbetet för översättaren.* Vi ber Gud att nådigt se till vår strävan och välsigna den att leda våra steg på den rätta vägen och låta oss gå vidare i Hans tjänst. Gud är den Upphöjde, den Allvetande, den bästa Läraren och vårt bästa Stöd.

Guds nåd, Guds välsignelse och frid vare med eder.

WORLD ORGANIZATION FOR ISLAMIC SERVICES

Författar-, översättnings- och publikationsavdelningen

17/7/1399
12/6/1979
Teheran - IRAN

* Dessa ord kom före författarens Muhammad Baqir as-Sadr's martyrdom på diktatorns Saddam Husseins händer somaavrättade honom och hans syster på ett avskyvärt sätt, och har dessutom gömt undan deras gravar från allmänheten. Allt detta för att tysta ner denna ledarens och filosofens kunskap, tänkande och vetenskap.

Med Muhammad Baqir as-Sadr's död, förlårade hela världen mycket av hans vetenskapliga förmågor i alla sammanhang.

Må den Allmäktige Skaparen hjälpa svensktalande människor med att kunna översätta denna martyrs verk.

K. M. Biblioteket-Malmö

DEL I:

UPPENBARAREN

Författarens förord

I Guds, den Barmhärtige Förbarmarens namn!

Flera ledande forskare, många studenter och andra troende har bett mig följa exemplet från de stora vetenskapsmän som tidigare forskat i ett ämne, vars betydelse ökar för var dag. Tidigare forskare brukade tillägga en kortare eller längre introduktion till sina avhandlingar för att bevisa Skaparens existens och religionens grundsatser. En vetenskaplig avhandling uttrycker ju bara en personlig insikt, när man försöker utreda (*ijtihad*) de begrepp som omfattas av den heliga islamiska lagen (*shari'ah*), nedsänd av Gud den Högste till Profeternas Insegel av nåd mot mänskligheten.¹) Uttrycket beror därtill helt och hållet på att följande grundsatser accepteras: tron på Gud som Uppenbararen, på Profeten som Budbäraren och på Budskapet som han överbringade. Detta sammantaget är både grunden för och innehållet i all vetenskaplig forskning och dessutom skälet till att människorna behöver den.

Det behov som behöver fyllas är mycket stort, och eftersom jag är övertygad om att det är Guds vilja, har jag uppfyllt denna begäran. Trots detta stod jag inför ett dilemma. Hur skulle jag utforma denna introduktion för att hålla den lika enkel och klar som det arbete för vilket den ursprungligen förbereddes, nämligen min bok *al-Fatawa al-wadihah* (Klara domslut)? Jag ville också att boken skulle bli tillgänglig för alla som kunde begripa de lagliga förordningar som *fatawa* innehåller. Men jag

blev medveten om en grundläggande skillnad mellan introduktionen och själva boken. Legala *fatwa* är helt enkelt logiska slutsatser genom analogt resonemang (*ijtihad*) och härledning (*istinbat*) utan att bevis eller analys erfordras. Men att bara lägga fram fakta i en introduktion som denna vore inte nog. Det är av yttersta vikt att lägga fram bevis (*istidlal*), ty heliga lagar förutsätter övertygelse om religionens grundvalar. Avsikten med introduktionen måste därför vara att tveklöst slå fast religionens grundvalar och underliggande principer. Detta kan bara ske genom resonemang, men resonemanget har också sina olika nivåer. Varje nivå, även den enklaste och mest uppenbara, måste vara fullständigt övertygande. Om mänskliga känslor (*wijdan*) haft total frihet, skulle det enklaste bevis på en allvis Skapares existens ha räckt till. *Äro de skapade av intet, eller är det de som skapa?* 2) Men de senaste två århundradenas moderna tänkande har förstört de mänskliga känslornas frihet och renhet. För dem som skaffat sig någon insikt i modernt tänkande med dess speciella undersökningsmetoder blev därför behovet av bevis än större för att fylla de luckor, som skulle ha kunnat fyllas med enkla, påtagliga bevis om mänskliga känslor hade lämnats ifred.

Jag hade alltså två val: att skriva för dem vars känslor fortfarande lever i frihet, oberörda av de krav som ställs av modernt tänkande, och i så fall endast behöva begagna mig av enkla resonemang. Språket skulle då kunna förstås av dem som läste det samlade arbetet, det vill säga *al-Fatawa al-wadihah* jämte introduktionen. Det andra alternativet var att skriva för dem som kommit i kontakt med modernt tänkesätt och i högre eller lägre grad godtagit dess struktur och attityder i förhållande till teologin. Jag fann att det senare alternativet var det lämpligaste.

Med tanke på den genomsnittlige universitetsstudenten såväl som läsaren med högre utbildningsnivå har jag icke desto mindre strävat efter klarhet i allt jag skrivit. Såvitt möjligt har jag undvikit ett komplicerat ordval och matematiskt språk. Jag har också undvikit komplicerade framställningar. Genom att presentera speciellt viktiga punkter ganska kortfattat och hänvisa till andra av mina arbeten för en mer djupgående behandling, såsom till exempel *al-Usus al-mantiqiyyah li'l-istiqra'* (Induktionens logiska grundvalar) har jag samtidigt tagit hänsyn till den seriöse studentens kapacitet att förstå och i minnet kvarhålla det han läser. Det skall också vara möjligt för en mindre van läsare att använda delar av introduktionen som källa till klara tankar och övertygande bevis. Första steget i det vetenskapligt induktiva argumentet för Skaparens existens kan i sig självt rent allmänt anses tillfyllest. Vi skall först diskutera Uppenbararen, sedan budbäraren och till sist budskapet. Framgång kommer från Gud; Honom allena vill jag lita till och bedja om hjälp.

1. Tron på Gud den Högste

Redan i historiens början hade människan nått fram till tron på Gud, uppriktigt dyrkat Honom allena och stått i ett nära och djupt förhållande till Honom. Det skedde långt innan människan hade tillägnat sig några undervisningsmetoder eller blivit i stånd att föra filosofiska resonemang. Tron uppkom inte genom klasskamp och inte heller uppfanns den av tyranner och utsugare för att urskulda deras rofferi. Den var inte heller de utsugnas uppfinning för att finna förklaring till sitt lidande. Tron har nämligen föregått alla sådan konflikter i mänsklighetens historia. Tron på Gud

uppstod inte ur känslor av skräck eller fruktan inför naturkatastrofer eller andra obegripliga naturfenomen. Ty om tron hade fötts ur fasa eller uppstått ur bävan, då skulle de mest gudfruktiga människorna genom historien ha varit de som mest varit lagda för fruktan och ängslan. Men tvärtom har ju de som hållit trons fackla brinnande genom tiderna varit mycket starka människor både i karaktär och vilja. Tron uttrycker snarare människans fundamentala böjelse för hängivenhet mot sin Skapare. Den visar att ett rent samvete sätter människan i stånd att inse sambandet mellan sig själv och sin Herre och mellan Gud och det universum Han har skapat.

Under nästa utvecklingsfas blev människan i stånd till metafysiskt tänkande och drog slutsatser av iakttagelser i universum omkring sig, allmänna slutsatser som varande (*wujud*) och icke-varande ('*adam*), möjlighet (*imkan*) och omöjlighet (*istihalah*), enhet (*wahdah*) och mångfald (*kathrah*), sammansättning (*tarakkub*) och enkelhet (*basatah*), del (*juz'*) och helhet (kull), det som kommer före (*taqaddum*) och det som följer efter (*ta'akhkhur*) samt orsak ('*illah*) och verkan (*ma'lul*). Människan lärde sig använda dessa begrepp och tillämpa dem vid argumentationen för sin ursprungliga tro på Gud, lovad och prisad vare Han, och för att förklara och rättfärdiga den i filosofiska termer.

Men när vetenskaplig forskning började framträda som ett redskap för att vinna kunskap och tänkarna alltså insåg att de allmänna begreppen i sig själva knappast räckte till vare sig för att studera naturen och upptäcka dess lagar eller för att upptäcka universums hemligheter, så kom de fram till att sinnesintryck och vetenskapliga iakttagelser måste vara den mest framkomliga vägen vid utforskandet av sådana hemligheter och lagar. Denna inriktning på sinnesintryck vid undersökningar i allmänhet ökade människans kännedom om universum både på djupet och på bredden. Framstegen började när man slog fast att sinnesintryck och experiment är två av de viktigaste redskap mänskligt förnuft och kunskapsörst har till sitt förfogande vid utforskning av universums hemligheter och dess allomfattande regelsystem. I stället för att som den grekiske filosofen Aristoteles sitta instängd i sitt rum och tänka sig fram till förhållandet mellan en kropps rörelse i rymden och kraften som sätter den i rörelse och komma fram till att kroppens rörelse skulle upphöra när det som satt den i rörelse upphörde började Galilei göra experiment och fortsatte iaktta kroppar i rörelse för att dra en annan sorts slutsatser. Han slog fast att en kropp, som möter en yttre kraft vilken driver den framåt, inte upphör med denna rörelse, även om den drivande kraften skulle upphöra, förrän den möter en annan kraft som hejdar dess rörelse.

För dem som forskade i naturen och de lagar som styr dess skeenden innebar denna empiriska inriktning en uppmuntran att nå fram till sina slutsatser i två steg. Det första var att samla resultaten av sinnesintryck och experiment. Det andra var det tankesteg som består i att sammanställa och jämföra alla dessa resultat och tolka dem på vedertaget sätt. Men denna inriktning var inte avsedd att överta tankens plats som vetenskaplig metod. Inte heller lyckades någon vetenskapsman upptäcka någon av universums hemligheter eller någon naturlag enbart genom iakttagelser och experiment utan att ta eftertanken till hjälp.

Detta därför att vetenskapsmannen alltid måste analysera de data han samlat genom sinnesintryck och experiment för att hans förstånd skall kunna dra slutsatserna. Vi känner inte till någon betydande vetenskaplig forskning som nöjt sig med det första

steget och kunnat frigöra sig från det andra, eller som inte gått från det första till det andra steget på det sätt vi just visat. Det första steget rör alltså frågor om sinnesintryck, medan det andra steget handlar om slutsatser grundade på rationella bevis som hjärnan konstaterat, men inte frågor som har direkt med själva intrycken att göra.

När det sålunda gäller till exempel tyngdlagen, så upplevde Newton inte direkt dragningskraften mellan de två kropparna. 3) Inte heller kände han på sig att denna kraft var omvänt proportionell mot kvadraten på deras avstånd från de mittpunkter, kring vilka de kretsar. Snarare iakttog han hur stenen föll till marken och hur månen kretsade runt jorden och planeterna runt solen. Han tänkte över allt detta och försökte tyda de skeenden han iakttog, varvid han stödde sig på Galileis teori om den likartade accelerationen hos föremål som faller eller rullar utför sluttande plan. 4) på samma sätt använde han sig av Keplers lagar om planeternas rörelser, av vilka den tredje säger: «Kuberna på planeternas medelavstånd till solen förhåller sig som kvadraterna på deras omloppstider». 5) Det var i ljuset av allt detta som Newton upptäckte tyngdlagen. Han antog att «gravitationskraften mellan två partiklar alltid bestäms av deras massor och avståndet mellan dem». 6)

Det borde varit möjligt att använda denna empiriska inriktning som undersökningsmetod för att utforska universums lagar och komma med nya belysande argument till stöd för tron på Gud, lovad och prisad vare Han. Det borde varit möjligt, eftersom metoden i fråga uppenbarat harmonier i universum, vilka kan användas som bevis för att det finns en vis och upplyst Skapare. De vetenskapsmän som sysselsätter sig med naturfenomen har emellertid inte intresserat sig för att belysa detta problem, vilket sedan länge betraktats som ett metafysiskt ämne utanför den egentliga vetenskapens område. Men snart uppenbarade sig nya riktningar inom filosofins område, utanför naturvetenskapens räckvidd, som strävade efter att «filosofera» över denna empiriska metod och föra fram den med den formella logikens terminologi. Denna nya filosofi förklarade, att enda sättet att vinna kunskap är genom sinnesintryck, och att mänsklig kunskap upphör där sinnesintrycken tar slut. Det vill säga att allt som inte kan uppfattas med sinnena och inte kan bekräftas genom direkta experiment, inte kan bevisas på något annat sätt heller.

Denna empiriska och experimentella inriktning användes för att avvisa grundtanken om tron på Gud, lovad och prisad vare Han. Eftersom Gud inte kan konstateras genom sinnesintryck, inte kan ses eller höras, finns det inget sätt att bevisa Hans existens. Vetenskapsmännen hade framgångsrikt använt experimentmetoden, men det var inte de som kom att begagna sig av den nu. Det var folk med annorlunda filosofisk och logisk läggning som försökte använda den empiriska metoden, men de tillämpade den felaktigt. De använde den för att främja sina egna syften. Så småningom råkade dessa extrema riktningar i konflikt. Ur filosofisk synpunkt blev de exempelvis tvungna att förneka den objektiva verkligheten, det vill säga förneka verkligheten i det universum vi lever i, både som helhet och i sina delar. Detta därför att, som de sade, det inte finns någon annan kunskapskälla än sinnena. Sinnena ställer oss inför tingen sådana vi uppfattar dem, inte sådana de verkligen är. När vi därför uppfattar någonting kan vi alltså bekräfta dess existens genom våra sinnesintryck. Vad beträffar dess existens utanför vårt medvetande, det vill säga dess objektiva existens i sig själv, innan och oberoende av om vi lägger märke till den, har vi inga bevis. När man till exempel ser månen på himlen, kan man bara bekräfta sin egen iakttagelse av månen vid tillfället i

fråga. Men de som förespråkade denna nya filosofi kunde inte slå fast eller fullt ut bevisa om månen verkligen fanns på himlen och hade en objektiv tillvaro innan åskådaren öppnade ögonen och fick syn på den. Det är som när en vindögd ser sådant som inte finns i verkligheten: han kan bekräfta sin egen iakttagelse av företeelserna i fråga men kan inte bekräfta deras faktiska existens. I det långa loppet förstörde denna nya empiriska riktning den yttre iakttagelsens värde som kunskapsteoretisk metod genom att göra den till yttersta gränsen för mänsklig kunskap. Det innebar att sinnesintrycken blev ett rent själsfenomen, utan objektiv existens utanför vårt medvetande och våra intryck.

Vad gäller de logiska aspekterna kom den positivistiska skolan, detta senaste tillskott till moderna tankeriktningar i den empiriska filosofins utveckling, till slutsatsen att varje mening, vars sanningshalt eller falskhet inte kan kontrolleras genom yttre iakttagelse, helt enkelt blir en samling tomma ord. Den blir som en oändlig upprepning av alfabetets godtyckliga bokstavsföljd. Däremot måste den mening, vars sanning eller falskhet skall slås fast, bestå av meningsfulla ord. Om yttre iakttagelser kan slå fast att dess påstående överensstämmer med verkligheten, måste meningen anses vara sann. Sålunda är meningen «Regnet faller från himlen vintertid» sann, medan meningen «Regnet faller från himlen om sommaren», i och för sig en rimlig mening, är falsk i sin innebörd. (Exemplet gäller naturligtvis huvudsakligen ökenklimat. Utgivarens anmärkning.) Meningen «Någonting som varken syns eller känns faller ner under Allmaktens Natt (*Laylat-ul-qadr*)» 7) är meningslös, vare sig den är sann eller inte. Varje meddelande, vars sanningshalt inte kan kontrolleras genom sinnessens vittnesbörd, är sålunda meningslöst. Med ovanstående mening som exempel är det som att säga att «daas» faller ner från himlen under Allmaktens Natt. («Daas» är bara ett påhittat ord.) Att kalla subjektet för «daas» lägger ingenting till meningens sanningshalt. Ingendera meningen säger oss därför någonting, fastän den sista nämner ett subjekt. Härav följer att en mening som « Gud finns » är lika giltig som «daas finns» och båda påståendena är lika meningslösa. Detta på grund av att Guds, den Högstes, existens inte kan slås fast genom hänvisning till sinnesintryck eller till experiment.

Detta logiska resonemang motsäger sig självt däri att den premiss det bygger på inte själv kan verifieras genom direkt yttre iakttagelse. Trots det bestämda förfäktandet är premissen meningslös. En logik som denna, som gör gällande att varje påstående som inte kan verifieras genom yttre iakttagelse är meningslös, gör här ett generellt påstående. Men varje generalisering överskrider *ipso facto* sfären för yttre iakttagelser, därför att sinnena vid varje givet tillfälle endast kan iaktta enstaka objekt eller delar av ett helt. Detta synsätt motsäger därför inte bara sig självt utan även alla de vetenskapliga generaliseringar som använts för att förklara naturfenomen i största allmänhet. Ingen sorts generalisering kan ju verifieras genom yttre iakttagelse: snarare är den en slutsats dragen ur observationer av konkreta och begränsade fenomen som sinnena tagit intryck av. 8) Lyckligtvis har vetenskapen, som ständigt utvecklats och gått framåt, inte ägnat sådana filosofiska riktningar någon större uppmärksamhet. I stället har forskare utgått från sinnesintryck och experiment, när de försökt öppna universum, men gått förbi de snäva gränser som sådana logiska och filosofiska skolor satt upp för dem. I det långa loppet måste vetenskapens strävan vara att arrangera fenomenen rationellt inom de allmänna lagarnas gränser och därifrån gå vidare till att tolka och förklara deras inbördes förhållanden.

Dessa extrema filosofiska riktningars inflytande har minskat drastiskt, även vad beträffar de materialistiska filosofiska skolorna. Den nya materialistiska filosofin, främst representerad av förespråkarna för den dialektiska materialismen, har klart avvisat dessa riktningar. Den dialektiska materialismen tog sig rätten att gå utanför den snäva ram av sinnesintryck och experiment, med vilken en vetenskapsman brukar inleda sin undersökning; den försökte till och med gå utöver det andra och avslutande steget i undersökningen. Detta var nödvändigt för att forskaren skulle kunna jämföra resultaten av olika vetenskapliga teorier och sammanföra dem under ett allmänt teoretiskt regelsystem samt slå fast de förhållanden mellan naturfenomenen som resultaten förutsatte.

Den dialektiska materialismen, arvtagare till materialistiskt tänkande genom tiderna, har själv utvecklats till en abstrakt filosofi ur dessa extrema moderna empiriska filosofiska synpunkter. Den nya materialistiska filosofin har slutligen kommit fram till en ny världssyn inom en dialektisk ram. Detta innebär att materialistiskt och teistiskt tänkande är överens om behovet att gå utöver de gränser som sinnesintrycken sätter upp, och som den nya extremt materialistiska skolan ansåg att både vetenskap och filosofi skulle vara bundna av. Det blir då möjligt för forskning och kunskap att gå framåt i två steg. Det första består i att samla in resultaten av yttre iakttagelser och experiment, det andra i att tolka resultaten teoretiskt och rationellt. Oenigheten mellan den teistiska och den materiella inställningen gäller hur slutsatserna som uppnåtts i det andra stadiet skall tolkas. Materialismen avvisar varje tolkning som förutsätter en allvis Skapares existens, medan teismen vidhåller att dessa resultat aldrig kan tolkas slutligt och övertygande, om man inte förutsätter en allvis Skapares existens, lovad och prisad vare Han.

Vi skall nu föra fram två sätt att påvisa en allvis Skapares existens. I båda fallen presenteras å ena sidan resultaten av yttre iakttagelse och experiment, och rationella bevis för våra argument å den andra. Den första metoden skall vi kalla induktivt eller vetenskapligt bevis (*ad-dalil al-istiqrā'i*) och den andra filosofiskt bevis (*ad-dalil al-falsafī*). Men först måste vi förklara vad vi menar med vetenskapligt bevis.

Varje bevis som grundar sig på yttre iakttagelse och experiment är ett vetenskapligt argument. Det skall också följa den induktiva bevismetoden baserad på principen om sannolikhetskalkyl (*hisab al-ihtimalat*). Den metod vi skall använda då vi bevisar Skaparens existens är alltså vetenskapligt bevis grundat på induktiva argument som i sin tur vilar på en sannolikhetskalkyl. (Argumentationsmetoden är inte lika med själva argumentet. Man kan till exempel bevisa att solen är större än månen därför att vetenskapsmännen säger det. Den metod som används här är att man godtar vetenskapsmännens utsaga som ett bevis på sanning. Man kan påstå att någon kommer att dö snart därför att man har drömt att den personen har dött. Metoden här är att använda drömmar som argument för sanningen. Man kan också hävda att jorden är ett stort magnetfält med två poler, en negativ och en positiv. Argumentet stöder sig här på det faktum att en kompassnål som ställs in horisontalt riktar sig mot norr och söder. Metoden här är att begagna experimentet som bevis. Argumenteringens värde är alltså i hög grad relaterad till vilken typ av metod man väljer.) Det vetenskapliga argumentet för Skaparens existens kallar vi det induktiva beviset. Vår uppgift är nu att förklara denna metod.

2. Det vetenskapliga beviset för Guds, Den Högstes, existens

Vi har redan lagt märke till att det vetenskapliga beviset för Guds, den Högstes, existens grundar sig på metoden med induktiva bevis baserade på sannolikhetskalkyl. Men innan vi lägger fram beviset vill vi förklara och utvärdera metoden för att kunna bestämma, i vilken mån den kan anses vara tillförlitlig när vi söker sanningen. Den induktiva metoden, baserad på sannolikhetskalkyl, har en oerhört komplicerad och noggrann struktur. En exakt och detaljerad utvärdering av denna metod kan därför endast göras medelst en noggrann och exakt analys av de logiska grunderna för induktionen (*al- Usus-al-mantiqiyyah li'l istiqrā'*) och av sannolikhetsteorin. 9) Här vill vi emellertid undvika sådana svåra och invecklade konstruktioner och analyser som inte är så lättillgängliga för genomsnittsläsaren. Därför skall vi göra två saker; först skall vi avgränsa den demonstrativa metod som vi ämnar använda och kortfattat förklara vilka moment den innehåller. Sedan skall vi utvärdera metoden och slå fast hur pass tillförlitlig den är. Detta skall vi inte göra genom någon logisk analys av metoden eller genom att utforska dess logiska och matematiska grundvalar, utan genom praktisk tillämpning som varje förnuftig människa kan godta.

Här måste vi slå fast att samma metod som vi använder för att bevisa en allvis Skapares existens tillämpar vi med gott förtroende både i det dagliga livet och i vetenskapliga sammanhang. Resultatet utgör bevis nog för att metoden som vi använder för att bevisa den allvise Skaparens existens är samma som används för att bevisa såväl vardagslivets som vetenskapens sanningar. Eftersom vi alltså måste lita på denna metod vad gäller vardagens realiteter, måste vi också sätta tilltro till den när det gäller Guds existens. Han är ju all sanningens källa. Ni får ett brev med posten, och redan vid läsningen drar ni slutsatsen att det är från er bror. När man ser att en viss läkare har lyckats bota många sjukdomar, kan man dra slutsatsen att läkaren är förtroendeingivande och kan sitt yrke. Om man har tagit penicillin tio gånger och varje gång märkt att kroppen reagerat negativt på det, kan man likaså dra slutsatsen att man är allergisk mot penicillin. I samtliga fall är det den induktiva metoden, baserad på sannolikhetskalkyl, som har använts. Från naturvetenskapen kan vi hämta exemplet med forskaren, som under sina försök lade märke till vissa egenheter hos solsystemet och drog slutsatsen att de enskilda himlakropparna hade varit delar av solen och senare skilts från den. När samma forskare observerade planeterna i deras banor kunde han sluta sig till planeten Neptunus' existens redan innan han kunde se den. I ljuset av vissa företeelser kunde vetenskapen också sluta sig till elektronernas existens redan innan man hade upptäckt dimkammaren. I samtliga fall har forskarna använt den induktiva bevismetoden grundad på sannolikhetskalkyl. Vi skall nu använda denna metod när vi bevisar den allvise Skaparens existens.

a) Definition av metoden och beskrivning av dess moment

Den induktiva metoden grundad på sannolikhetskalkyl kan enkelt och kortfattat sammanfattas i följande fem moment:

1. Vi stöter på diverse fenomen genom sinnesintryck och experiment.
2. Vi observerar fenomenen och samlar fakta som vi försöker tolka. Vad vi söker vid detta moment är en godtagbar hypotes till grundval för vår tolkning och bekräftelse av

fenomenen. Med godtagbar menar vi, att om det verkligen lyckas oss att slå fast hypotesen måste den vara inneboende i, eller åtminstone harmoniera med, alla de skilda fenomen som vi faktiskt sett existera.

3. Vi ser att om hypotesen inte vore godtagbar och vi inte kunde bevisa den, skulle detta tyda på att sannolikheten för fenomenets förekomst vore mycket ringa. Att med andra ord anta att hypotesen vore felaktig skulle medföra att graden av sannolikhet för att fenomenet skulle existera, jämfört med sannolikheten för att det inte skulle det, eller åtminstone att något delfenomen inte skulle existera, vore mycket ringa: kanske en på hundra eller en på tusen.

4. Vi drar därför slutsatsen att hypotesen måste vara riktig. Slutsatsen drar vi från våra faktiska sinnesintryck av fenomenet, på vilka vi baserade hypotesen. Detta såg vi under moment 1.

5. Möjligheten att bekräfta hypotesen enligt moment två med hjälp av dessa fenomen står i direkt relation till sannolikheten för att fenomenen skall existera, och i omvänd relation till sannolikheten för att de inte existerar. (Med sannolikhet för att de inte existerar menar vi antingen att de inte existerar alls eller att någon del av dem inte existerar.) Även om vi antar att hypotesen är felaktig, så är möjligheten att verifiera den större ju mindre denna del är. I många vardagliga fall är det helt möjligt att nå fram till absolut säkerhet (enligt moment två vid bevis genom induktion). 10)

I själva verket finns det exakta mått och regler för utvärdering av sannolikhetsgrader baserade på sannolikhetsteorin. I vanliga vardagssituationer tillämpar människor omedvetet dessa mått på sätt som starkt påminner om deras korrekta tillämpning. Därför skall vi begränsa oss till att utvärdera den naturliga tillämpningen utan att gå in på de logiska och matematiska principerna bakom utvärderingen. 11) Här ser vi alltså de moment man brukar följa i vilket induktivt resonemang som helst baserat på sannolikhetskalkyl, vare sig det är i vardagslivet, vid en vetenskaplig undersökning eller när man bevisar den allvise Skaparens, lovad och prisad vare Han, existens.

b) Utvärdering av metoden

Som vi redan lovat skall vi utvärdera metoden genom att illustrera dess praktiska tillämpning med exempel från ordinärt vardagsliv. Vi har redan påpekat, att när ni får ett brev med posten och märker medan ni läser det att det är från er bror och inte från någon annan person som också tycker om er och vill brevväxla med er, så använder ni samma induktiva bevismetod, baserad på sannolikhetskalkyl. Problemet med avsändarens identitet skulle då lösas genom följande moment:

1. Ni gör vissa observationer som till exempel att brevets avsändare har precis samma namn som er bror. Handstilen liknar er brors och uttryckssättet och formatet är de som er bror brukar använda. Till och med felen och upplysningarna i brevet påminner om dem som ni brukar vänta er från er bror. Alla dessa slutsatser drar ni genom att ni känner till er brors vanor och tänkesätt. Därtill skulle brevet innehålla synpunkter och önskemål som vanligen uttrycks just av er bror.

2. Moment nummer två är att ni frågar: «Har min bror verkligen skickat mig det här brevet, eller är det från någon annan med samma namn?» Här skulle de iakttagelser som just har nämnts, förse er med tillräckligt underlag för en rimlig hypotes, nämligen att tolka och rättfärdiga dessa data som bevis på att brevet faktiskt kom från er bror. Och vice versa, för att dra slutsatsen att brevet var från er bror, skulle ni behöva alla de data som vi just har nämnt.

3. I moment tre skulle ni dessutom ställa följande fråga: «Om brevet inte är från min bror utan från någon annan, hur sannolikt är det då att alla dessa ledtrådar och typiska omständigheter skulle finnas till hands, som jag lade märke till i moment ett?» En sådan möjlighet kräver ett ganska stort antal förutsättningar. För att vi skall kunna godta dessa ledtrådar och omständigheter, så krävs det först att den andra personen har precis samma namn som er bror. Han måste dessutom likna honom i alla de avseenden vi har diskuterat ovan. Sannolikheten för ett så stort antal tillfälliga sammanträffanden är mycket liten. Allteftersom antalet sammanträffanden som måste föreligga ökar, så minskar dessutom sannolikheten för att de faktiskt skall inträffa i samma grad.

De logiska principerna för induktion lär oss hur vi skall mäta sannolikheten och förklarar hur den minskar. De talar också om hur sannolikheten minskar i proportion till de förutsättningar den behöver. Vi behöver inte gå in i detalj; detta är ett komplicerat resonemang, alltför svårt för de flesta läsare att följa. Men lyckligtvis är det inte nödvändigt att förstå alla detaljer för att kunna sluta sig till en låg sannolikhetsgrad. Till exempel, för att falla till marken från en hög höjd behöver man inte känna till tyngdlagen eller de vetenskapliga principerna för den. Brevets mottagare kan lätt dra slutsatsen, att det är synnerligen osannolikt att det skulle existera en person som liknar hans bror i alla avseenden och detaljer som diskuterats ovan.

4. Det fjärde momentet innebär att ni resonerar som följer: «Eftersom alla dessa sammanträffanden är osannolika om brevet inte vore från min bror, är det mycket större sannolikhet som talar för att brevet faktiskt är från min bror, därför att alla dessa detaljer faktiskt sammanfaller.»

5. I moment fem skulle ni väga slutsatsen i fjärde momentet, det vill säga möjligheten att brevet var från er bror, mot den ytterst ringa sannolikheten att brevet hade alla dessa olika kännetecken utan att för den skull vara från er bror. Avvägningen mellan dessa två moment betyder att möjligheten att brevet är från er bror förnekar möjligheten att det är från någon annan, i omvänd proportion. Ju mindre sannolikheten är, desto större och desto mer övertygande är alltså den motsatta sannolikheten. Om dessutom motsägande bevisning saknades, så skulle de fem moment som vi just beskrivit ge övertygande bevis för metodens hållbarhet i dagliga livet.

Vi skall nu gå över till ett annat exempel, denna gång från naturvetenskapens område. Där använder vi metoden för att illustrera en vetenskaplig teori. Som exempel tar vi teorin om planeternas utveckling och hur de skildes från solen. Ursprungligen var de nio planeterna delar av solen och avskildes ur den som brinnande stycken för miljontals år sedan. Naturvetenskapliga forskare är allmänt överens om teorins

principer, men har olika uppfattningar om vad som kom delarna att avskiljas från solen. De är i princip överens så långt följande resonemang sträcker sig:

I. Forskarna har observerat en mängd fenomen med hjälp av sinnesintryck och experiment, nämligen följande:

a. Jordens rotation kring solen harmonierar med solens kring sin egen axel. Varje helt varv går från väster till öster.

b. Jordens rotation kring sin egen axel stämmer överens med solens kring sin, nämligen från väster till öster.

c. Jorden roterar kring solen i en bana som går parallellt med solens ekvator. Solen liknar i det avseendet en magnetpol och jorden en punkt som roterar kring den, som en kvarnsten.

d. De flesta av jordens grundämnen har påträffats även på solen.

e. Det finns stora likheter mellan jordens och solens materia i dess kemiska sammansättning. Väte dominerar i båda fallen.

f. Jordens hastighet vid sitt omlopp kring solen och kring sin egen axel stämmer överens med solens kring sin axel.

g. Det finns enligt vetenskapliga beräkningar en viss överensstämmelse mellan jordens och solens ålder.

h. Jordens inre är glödhet, vilket bevisar att jorden varit mycket het i sitt tidigare skede.

II. Forskarna lade märke till dessa fenomen genom yttre iakttagelser och experiment under undersökningens första fas. I andra fasen slog de fast, att det finns en teori som skulle kunna förklara alla dessa fenomen. Det vill säga, om hypotesen vore riktig, skulle den stämma totalt överens med fenomenen och ge en naturlig förklaring på dem. Hypotesen säger att jorden varit en del av solen och har avskilts från denna av vissa orsaker. Utgående från denna förutsättning kan vi sedan förklara fenomenen ovan.

Det första är det faktum, att överensstämmelsen mellan jordens rotation kring solen och solens kring sin egen axel beror på att rörelsen i bägge fallen går från väster till öster. Orsaken till överensstämmelsen blir tydlig, om man håller sig till ovanstående hypotes som vidare säger, att om en del avskiljs från en kropp i rörelse och samtidigt hålls kvar i dess närhet med en tråd eller på annat sätt, så kommer den avskilda delen alltid att fortsätta röra sig i sin ursprungliga bana enligt lagen om kontinuitet. Vad det andra fenomenet beträffar, det vill säga samstämmigheten mellan jordens rotation kring sin egen axel och solens kring sin, så kan det också fullt ut förklaras med samma hypotes och enligt samma lag. Samma sak gäller även det tredje fenomenet. Vad beträffar det fjärde och femte fenomenet, som visar en nära likhet mellan sammansättningen av och proportionerna hos de ämnen som bildar jorden och solen, blir de självklara om man utgår från att jorden varit en del av solen. Delarnas

beståndsdelar måste vara samma som helhetens. Det sjätte fenomenet, nämligen samstämmigheten mellan jordens hastighet då den roterar kring solen och kring sin egen axel, och solens hastighet kring sin axel, klarläggs när vi vet att jordens rörelser båda uppstått ur solens rörelse. Detta vet vi på grundval av vår tidigare hypotes, som förutsatte att jorden hade avskilts ur solen.

Hypotesen förklarar inte bara den samstämmighet vi lagt märke till, utan skisserar också dess orsak. Med samma hypotes som grund kan vi förklara likheten i ålder mellan de båda himlakropparna, som ju är vårt sjunde fenomen. Även det åttonde, jordens intensiva hetta under tidigare skeden, kan förklaras utifrån samma hypotes.

III. Om vi skulle anta, att teorin att jorden har avskilts från solen inte vore riktig, skulle det vara synnerligen osannolikt att alla dessa fenomen skulle uppstå tillsammans och stå i nära samband med varandra. I så fall skulle de helt enkelt bara vara en samling tillfälligheter utan något vettigt samband dem emellan. Om vi antar att teorin är felaktig, skulle därför sannolikheten för deras samtida existens vara oerhört liten. Detta därför att antagandet i fråga skulle kräva ett stort antal olika hypoteser för att förklara fenomenen.

Vad beträffar samstämmigheten mellan jordens rörelser kring solen och solens kring sin axel, från väster till öster, skulle vi bli tvungna att anta, att jorden var en himlakropp som uppstått långt ifrån solen och oberoende av den. eller kanske som en del av en annan sol, som den sedan avskilts från, och så småningom dragit sig närmare vår sol. Vi skulle också behöva anta att denna jord, under sin färd fritt genom rymden, skulle ha trätt in i en bana runt solen vid en punkt väster om solen. Av detta skäl fortsätter den att rotera från väster till öster, det vill säga i samma riktning som solens rörelse kring sin egen axel. Om den i stället hade kommit in i kretsloppet vid en punkt öster om solen, skulle den ha rört sig från öster till väster.

När det gäller samstämmigheten mellan jordens rotation kring sin egen axel och solens kring sin från väster till öster, så skulle vi få lov att anta att denna andra sol, från vilken jorden hade avskilts, också roterade från väster till öster. När det gäller jordens omlopp kring solen i en bana parallell med solens ekvator, skulle vi också behöva anta att den andra solen, som jorden hade avskilts ifrån, befann sig på samma plan som vår sols ekvator. När det gäller likheten mellan jordens och solens grundämnen och deras föreningar skulle vi vara tvungna att anta att denna andra sol, som jorden avskilts ifrån, skulle ha innehållit samma grundämnen i samma proportioner. Beträffande det förhållandet att jordens hastighet när den kretsar kring solen och kring sin egen axel, stämmer överens med solens rotation kring sin axel, så vore vi tvungna att anta att denna andra sol, som jorden avskilts ifrån, hade exploderat på ett sätt som gav jorden en rörelsehastighet liknande vår sols. Och vad gäller jordens och solens ålder och jordens hetta i början av sin utveckling, så skulle vi få lov att tro, att jorden avskildes från en annan sol som var lika gammal som vår sol, och att den avskildes på ett sätt som ledde till denna intensiva hetta. Vi kan alltså se att möjligheten att alla dessa fenomen skulle existera samtidigt, om vi antog att teorin om jordens avskiljande från solen vore felaktig, förutsätter ett mycket stort antal tillfälliga sammanträffanden, varvid sannolikheten för att alla dessa sammanträffanden faktiskt skulle äga rum vore mycket liten. Däremot räcker separationsteorin ensam alldeles utmärkt till för att förklara dessa fenomen och få dem att stämma överens.

IV. I det fjärde momentet drar vi slutsatsen, att eftersom det är i hög grad osannolikt att alla dessa fenomen, som vi kan iaktta här på jorden, skulle råka sammanfalla om vi förutsatte att jorden inte hade avskilts från vår sol, så måste det vara högst sannolikt (eftersom alla dessa fenomen faktiskt existerar) att jorden faktiskt har avskilts från vår sol.

V. I det femte och sista momentet väger vi sannolikheten för separationshypotesen, enligt slutsatsen i moment fyra, mot den låga sannolikheten för att alla dessa fenomen på jorden skulle ha uppstått genom sammanträffanden utan att jorden faktiskt hade avskilts från solen, som vi slog fast i moment tre. Avvägningen mellan dessa två moment skulle då visa oss, att moment tre vore högst osannolikt och, vice versa, att moment fyra vore mycket sannolikt. Genom denna metod kan vi ge övertygande bevis för att jorden har avskilts från solen, vilket vetenskapen också gjort.

3. Tillämpning av metoden för att bevisa Skaparens existens

Efter en allmän presentation av den induktiva bevismetoden, baserad på sannolikhetskalkyl, och en utvärdering enligt de modeller vi visat, skall vi nu gå vidare och tillämpa metoden för att bevisa den allvise Skaparens existens. Vi skall följa samma mönster som ovan.

1. Vi lägger märke till den överensstämmelse som råder mellan mängder av olika företeelser och de behov som människan har för att kunna leva och verka. Vi ser till exempel att om någon av dessa faktorer byttes ut eller förändrades skulle det kunna innebära att mänskligt liv på jorden utplånades eller i varje fall förlamades. Vi skall ta fram exempel på några av dessa förekommande faktorer.

Jorden mottar tillräckligt med värme från solen för att kunna utveckla liv och tillfredsställa sina levande varelsers värmebehov, varken mer eller mindre. Det har slagits fast att avståndet mellan jorden och solen stämmer exakt med den värmemängd som behövs för livets utveckling. Om avståndet hade varit dubbelt så långt skulle värmen inte räckt till för att uppehålla livet på jorden. Hade det däremot varit hälften så långt skulle hettan varit alltför intensiv för att kunna uthärdas. Vidare kan vi lägga märke till att jordskorpan och världshaven tillsammans innehåller ett överskott av syre i sina olika kemiska sammansättningar. Syret utgör åtta tiondelar av allt vatten på jorden. Trots detta och trots syrets stora benägenhet att bilda föreningar med andra kemiska grundämnen, är en del av syret fortfarande fritt att ingå i luftens sammansättning. Den delen utgör det kanske allra mest grundläggande av våra livsvillkor, eftersom alla levande varelser, både människor och djur, måste ha den för att kunna andas. Om allt jordens syre varit förenat med andra ämnen, skulle inget liv ha kunnat förekomma. Man har vidare kunnat konstatera att den mängd rent syre som finns står i perfekt relation till människans dagliga behov. Luften innehåller tjuioen procent syre; hade det varit mer, skulle omgivningen ständigt hotats av eld och hade det å andra sidan varit mindre, skulle livet för oss alla ha varit svårt för att inte säga omöjligt att leva. Inte heller skulle i så fall eld ha kunnat uppstå i den grad som behövs.

Låt oss betrakta ett annat naturfenomen som upprepas miljontals gånger under en livstid, nämligen det skeende, varigenom en viss mängd syre hela tiden finns tillgänglig i luften. När människor och djur andas in, drar de i sig syre som tas emot av blodet och fördelas i kroppen. Syret sätter igång matsmältningsprocessen och från den utgår sedan koldioxid. Koldioxiden går in i lungorna och andas ut igen, vilket garanterar ett konstant utflöde av denna gas. Koldioxid är i sin tur ett nödvändigt villkor för växternas liv. Växterna urskiljer syret ifrån oxiden och andas ut det i luften, renat och redo att åter andas in. Genom detta utbyte mellan växter och djur bibehålls en konstant syremängd. Utan det skulle gasen i fråga inte finnas till hands och mänskligt liv skulle aldrig kunna existera.

Detta utbyte är i sin tur resultat av tusentals andra naturliga skeenden, vars växelverkan är en nödvändig förutsättning för att fenomenet skall uppstå och utgöra den perfekta förutsättningen för livet självt. Vi ser också att kväve, som är en tung gas, har en tendens att sjunka nedåt. När det förenas med syret i luften, blir det tillräckligt lätt för att gagna livet på jorden. Vi kan också lägga märke till att mängderna syre och kväve, som förblir fria i luften, håller perfekta proportioner för att lyfta varandra. Om syret skulle öka eller kvävet minska, skulle processen inte längre vara möjlig.

Vi kan konstatera, att det finns en konstant mängd luft här på jorden, inte överstigande en miljondel av jordmassan. Denna mängd är precis den rätta för att människan skall kunna leva. Om den varit större eller mindre skulle livet varit svårt eller rentav omöjligt att leva. Om den varit större, skulle nämligen trycket på människorna ha ökat utöver vad de kan bära. Samtidigt skulle en minskning ha gjort det möjligt för de meteoriter, som vi kan se på håll, att komma närmare jordytan och bränna upp allt som lever, ja kanske till och med genomborra själva jordskorpan.

Vi kan också lägga märke till att jordskorpan, som upptar koldioxid och syre, är så beskaffad att den inte kan totalabsorbera dem. Om den varit tjockare skulle den ha absorberat dem och då skulle växter, djur och människor gått under. På samma sätt är månens avstånd från jorden just precis det rätta för att möjliggöra människors liv på jorden. Hade avståndet varit endast lite mindre, skulle det tidvatten som orsakas av månen ha varit starkt nog att flytta berg. Vi kan iaktta många instinkter hos levande varelser. Fastän en instinkt är ett abstrakt fenomen, som inte direkt kan iakttagas genom sinnesintryck, är de beteenden som följer av sådana instinkter inte abstrakta. Snarare är de företeelser, som mycket väl kan utsättas för vetenskaplig undersökning. Tusentals instinkter ligger bakom de instinktiva beteenden, som vi dagligen lägger märke till och kan iaktta vetenskapligt, och de står alla i samband med syftet att bevara och återskapa liv. Instinktiva beteenden är ofta mycket sammansatta och tekniskt högtstående. Om vi skulle analysera ned sådant beteende till sina minsta beståndsdelar, skulle vi se att varje liten del är perfekt avpassad för att bevara och återskapa liv.

Människans fysiska uppenbarelse visar upp miljontals naturliga fysiologiska fenomen. Och varje enskilt fenomen är alltid perfekt avpassat till uppgiften att bevara och återskapa liv, både på sitt eget sätt och i nära samarbete med alla andra sådana fenomen. Låt oss till exempel betrakta den grupp fenomen som samarbetar för att åstadkomma synförmågan och hjälpa oss att på bästa sätt orientera oss i tillvaron. Ögats lins återspeglar bilder på näthinnan, som består av nio lager. Det sista lagret

innehåller miljontals stavar och tappar, som sitter samlade på så sätt att resultatet blir synförmågan. Det finns faktiskt en avvikelse, nämligen att den bild som återspeglas på näthinnan är omvänd. Men detta är bara en liten avvikelse, därför att själva synen ännu inte är inblandad på detta stadium. I stället rättas bilden till av miljontals nervtrådar, som leder till hjärnan, dit den vidarebefordras från ögat. Först då har synprocessen fullbordats, och då spelar den också en viktig roll i det allmänna syftet att föra livet vidare.

Skönhet, väldoft och prakt är också naturfenomen som återfinns i omgivningar, som passar deras uppgift att föra livet vidare. Blommor som normalt befruktas av insekter är särskilt vackra och har klara, strålande färger och ljuvliga dofter, för att dra till sig insekter och underlätta pollineringen. Blommor som pollineras genom luften saknar å andra sidan dessa egenskaper. Att det förekommer sexuell parbildning är gemensamt för den fysiska uppdelningen på manligt och kvinnligt hos både människor, djur och växter, och det sexuella samspelet för att föra livet vidare, är ytterligare en uppenbarelse av naturens inriktning på funktionen att återskapa liv.

Om I viljen uppräknas Guds nådebevis, kunnen I ej tälja dem; Gud är sannerligen överseende och barmhärtig. (Koranen 16:18)

2. Vi lägger märke till att i miljontals fall kan den ständiga samstämmigheten mellan naturfenomenen och processen att bevara livet och få det att gå vidare, förklaras genom en enkel hypotes, nämligen att universum har en allvis Skapare, som ville förse denna jord med de element som behövs för livets fortgång och som själv styr dessa funktioner. Denna hypotes förutsätter alla de nämnda exemplen på samstämmighet.

3. I tredje momentet ställer vi frågan: Om det inte skulle gå att bevisa hypotesen om en allvis Skapare, vilken vore då sannolikheten för att alla dessa överensstämmelser mellan naturfenomenen och livsprocesserna alls skulle föreligga, utan bestämd avsikt med sin inbördes harmoni? Det är uppenbart att möjligheten för detta alternativ måste förutsätta ett mycket stort antal tillfälliga sammanträffanden. Vi såg i ett tidigare exempel att det är högst osannolikt att brevet ni fick inte var från er bror, utan från någon annan person som liknade honom i alla avseenden (eftersom sannolikheten för likhet i tusen olika detaljer är mycket liten). Hur stor tror ni då att sannolikheten är för att den jord vi lever på skulle vara skapad av någon icke-teologisk materia, som liknar den allvise Skaparen på tusen olika sätt?

4. I fjärde momentet drar vi slutsatsen att den hypotes vi presenterade under moment två, nämligen den som förutsätter en allvis Skapare, är riktig.

5. Femte momentet innebär, att vi väger denna förhärskande möjlighet mot den obetydliga sannolikheten, som vi lade fram i tredje momentets hypotes. Eftersom sannolikheten minskar allt eftersom antalet sammanträffanden som motsäger den ökar, är det självklart att det som talar för denna teori blir så litet, att det på intet vis kan jämföras med den höga sannolikhet, som talar för tredje momentet när vi bevisar en vetenskaplig lag. Detta därför att antalet sammanträffanden som måste förutsättas i tredje momentet, är större än antalet sannolikheter i motsatt fall. Varje möjlighet åt det hållet måste alltså till slut försvinna. 12) Vi når således en obestridlig slutsats: att

detta universum har en allvis Skapare, om vilket de oräkneliga tecknen (*ayat*) på Hans makt och visdom i universum vittnar .

Vi skola låta dem se våra tecken i världen och i dem själva, tills det varder klart för dem, att det är sanningen. Är det då ej nog, att din Herre är vittne till allting?
(Koranen 41:53)

I himlarnas och jordens skapelse, i nattens och dagens växling, i skeppet, som seglar på havet med sådant, som länder människorna tillgagn, i vattnet, som Gud nedsänt från himlen och varmed han giver jorden liv efter hennes dvala, i alla de kräk han kringspritt på henne, i vindarnes omkastningar och i molnen, som fått sig ålagt att fara mellan himmel och jord, finnas sannerligen tecken för människor, som hava förstånd. (Koranen 2:159)

...Kasta din blick omkring! Ser du några rämnor? Kasta din blick omkring tvenne gånger, så kommer den dock tillbaka besviken och trött. (Koranen 67:3-4)

4. Det filosofiska beviset

Innan vi ger oss in på en diskussion om det filosofiska beviset för Skaparens existens, lovad och prisad vare han, måste vi säga något om det filosofiska bevisets olika delar, och skillnaden mellan det och det vetenskapliga beviset.

Bevis såsom sådana kan hänföras till tre kategorier: matematiska, vetenskapliga och filosofiska. Matematiska bevis används inom matematiska vetenskaper och formell logik (*al-mantiq as-suri ash-shakli*). Bevisen vilar på en fast princip som icke kan motsägas och som slår fast att A är A och alltid kommer att förbli A. Ett bevis som grundar sig uteslutande på denna princip och dess följdverkningar kallar vi ett matematiskt bevis. Dess hållbarhet erkänns av alla.

Det vetenskapliga beviset används mest inom naturvetenskapen. Det vilar på . bevisbara fakta, som inhämtats antingen genom sinnesintryck eller vetenskaplig induktion, samt på matematiska bevis.

Det filosofiska beviset bekräftas av den objektiva verkligheten i världen omkring oss, intellektuell kunskap som inte behöver bekräftas av empiriska vittnesmål eller sinnesintryck. Det förutsätter emellertid det matematiska beviset. Detta innebär inte nödvändigtvis att det filosofiska argumentet inte skulle lita till information inhämtad genom sinnesintryck eller genom den induktiva metoden. Snarare innebär det att det inte betraktar dem som tillräckliga utan dessutom skaffar in intellektuella upplysningar inom den demonstrativa metodens ram och använder dem som bevis för ett redan fastslaget fall.

Det filosofiska beviset skiljer sig därför från det vetenskapliga genom sin inställning till intellektuell upplysning, som står utanför det matematiska bevisets ram. Efter vad vi hittills har sagt om tankarna bakom det filosofiska beviset, ställs vi inför följande fråga: Är det möjligt att helt hålla sig till intellektuell information och till tankar som uppstår av sig själva utan att kunna bekräftas genom sinnesintryck. experiment eller vetenskaplig induktion? Svaret på frågan måste vara jakande. Det finns fakta som godtas och förstås av alla, som till exempel den oemotsägliga princip som alla rent

matematiska vetenskaper baserar sig på. Vi slår fast principens giltighet på intellektuell grund och utan att anlita stödjande vittnesmål och experiment från den induktiva metodens område. Beviset är att vår tilltro till principen inte påverkas av antalet experiment eller verifikationer som inte stämmer överens med det. Låt oss ta ett konkret exempel: två plus två är fyra. Vår tilltro till giltigheten hos denna enkla matematiska ekvation är så fast att den inte kräver ytterligare bevis. Vi skulle inte ens vara beredda att lyssna på några argument för motsatsen, och inte skulle vi tro på någon som sade, att två plus två i enstaka fall kunde vara lika med fem eller tre. Det betyder att vår tilltro till denna sanning saknar samband med sinnesintryck och experiment, för i så fall skulle den kunna påverkas i positiv eller negativ riktning.

När vi faktiskt medger riktigheten hos denna princip, fast den står oberoende av sinnesintryck och experiment, medger vi också att vi ibland kan lita på sådant som vi varseblir intellektuellt, vilket det filosofiska beviset i sin tur vilar på. Med andra ord, att avvisa det filosofiska beviset enbart för att det grundar sig på intellektuell insikt och inte på empirisk eller induktiv kunskap, betyder samtidigt att vi avvisar det matematiska beviset, som grundar sig på den oemotsägliga princip där vår tilltro inte vilar vare sig på experiment eller på induktion. 13)

a) Ett exempel på det filosofiska beviset för Skaparens existens

Detta bevis stöder sig på tre principer. Den första är det axiom som slår fast att varje verkan har en orsak som förorsakat den. Denna sanning inser människan instinktivt och den bekräftas av vetenskaplig induktion. Den andra principen slår fast att vid olika grader av möjlighet, fulländning och perfektion kan det mindre möjliga, mindre fulländade och mindre perfekta aldrig ge upphov till det som står högre än det självt. Temperatur, kunskap och ljus förekommer i olika grader av intensitet och perfektion. Det är omöjligt för en högre temperatur att framspringa ur en lägre än den själv. Det är likaså omöjligt för en person att lära sig god engelska av någon, som själv har ringa eller ingen kunskap i detta språk. Inte heller är det möjligt för en svag ljuskälla att ge upphov till ett starkare ljus än den själv. Varje högre grad av någonting utgör en både kvalitativ och kvantitativ ökning utöver den lägre graden. Den kvantitativa ökningen kan inte åstadkommas av någon som inte själv har kvantiteten. Om ni vill finansiera ett projekt med eget kapital kan ni inte sätta in en större summa i projektet än ert kapital består av.

Den tredje principen är övertygelsen om att materian oavbrutet utvecklas och uppnår olika nivåer av förändring och styrka. Även en liten partikel, som saknar liv och inte är någon viktigare beståndsdel, är ändå en del av varandet som helhet. Protoplasma, en nödvändig beståndsdel i både växter och djur, är en högre existensform hos materian. Amöban, ett mikroskopiskt encelligt urdjur, står ytterligare högre upp på evolutionsstegen. Människan, en levande, kännande och tänkande varelse, måste anses vara den högsta formen av liv i vårt universum.

Mångfalden av existensformer ger upphov till frågan om skillnaden dem emellan endast är en fråga om kvantitet. Gäller det hur många partiklar och element de innehåller samt dessas innebördes relationer, eller finns det både en kvantitativ och kvalitativ skillnad, en variation i grader som representerar olika stadier av evolution och fulländning? Med andra ord, är skillnaden mellan människan och det stoft ur

vilket hon skapades bara en fråga om antal delar, eller är den skillnaden mellan två existensnivåer och två stadier av evolution och perfektion, precis som skillnaden mellan en svag och en stark ljuskälla?

Ända sedan människan började ställa sig denna fråga har hon tack vare sin *a prio* intuition (*fitrah*) varit övertygad om att de olika livsformerna representerar olika nivåer och stadier av perfektion, där den mänskliga formen är den högsta uppenbarelsen av materiens vara. Denna höga nivå innebär inte i sig själv evolutionens slutmål. Allteftersom livet antar nya och högre former kommer det snarare att uppenbara högre livsnivåer. En levande, kännande och tänkande varelses existens är alltså en högre och mer fulländad livsform än växternas liv, och så vidare.

I över hundra år har den materialistiska filosofin avvisat den ovan nämnda tankegången och i stället intagit en mekanistisk inställning till universum. Enligt denna uppfattning består yttervärlden av små molekyler som rör sig tack vare enkla och homogena elektromagnetiska krafter, som drar till sig och stöter bort dem inom de allmänna lagarnas ramar. Det vill säga, kraftens funktioner begränsar sig till att påverka de inbördes beroende rörelserna hos dessa molekyler från ett ställe till ett annat. Molekylerna förenar sig och skils åt genom dessa tilldragande och frånstötande rörelser och bildar olika materiella föreningar. Den mekanistiska materialismen begränsar alltså evolutionen till att omfatta de materiella partiklarnas rörelser från en plats till en annan i rymden. Den rika förekomsten av materiella former förklarar den genom att hänvisa till sammansmältning, separation och omfördelning av materiella partiklar, utan att någon nybildning anses äga rum under processen. Enligt detta synsätt kan materia varken öka eller nå någon högre nivå av varande genom evolution.

Den bara sammansmälter och omfördelas igen på olika sätt, som degklumpar som man knådar i olika former och som man också kan hålla kvar i handen utan att knåda alls.

Den här hypotesen inspirerades av den mekaniska vetenskapen, som var den första vetenskapsgren som tilläts fritt utveckla sina undersökningsmetoder. Upptäckten av lagarna om mekanisk rörelse och de förklaringar de kunde ge till välkända rörelser hos vanliga kroppar, uppmuntrade utvecklingen av denna hypotes. Stjärnornas rörelser i rymden togs med i förklaringen. Kunskapens ständiga tillväxt och införandet av vetenskapliga undersökningsmetoder på många andra områden visade, att denna hypotes inte var hållbar och att det inte räckte att ge en mekanisk förklaring till alla rörelser som pågick i rymden. Det visade sig också vara otillräckligt att inbegripa alla materiella former i kropparnas och partiklarnas mekaniska rörelser. Sålunda bekräftade vetenskapen vad människan redan intuitivt (*fitrah*) hade insett, nämligen att mångfalden bland de materiella formerna inte bara är resultatet av att materiella kroppar rör sig från en plats till en annan. Snarare är den resultatet av en mängd kvantitativa och kvalitativa utvecklingsprocesser. Vetenskapliga experiment har också bevisat, att ingen numerisk molekylstruktur skulle kunna dana liv, känsla och tanke. Detta leder oss till slutsatser som är vitt skilda från den mekanistiska materialismens, eftersom vi i liv, känsla och tanke skönjer en faktisk tillväxtprocess inom materien och en typisk evolution från en existensnivå till en annan. Detta gäller vare sig innehållet i denna typiska evolution i sig självt är materialistiskt eller ej.

Låt oss repetera de tre problem vi har varit sysselsatta med.

1. Varje verkan har en orsak.
2. Det lägre kan inte vara upphov till något högre än sig självt, om vi tänker på existensnivåer.
3. Mångfalden av existensnivåer i universum och mångfalden av former är kvalitativa.

I ljuset av dessa tre punkter kan vi tydligt urskilja en faktisk evolution i kvalitativt utvecklade former. Det betyder att varandets perfektion i materian uppenbaras och ökar i kvantitet.

Därför måste vi fråga: «Var kommer denna ökning ifrån, hur uppstod denna mångfald, eftersom varje verkan måste ha en orsak?» Det finns två svar på denna fråga. Det första är att ursprunget är materian själv. Materian, som saknar liv, känsla och tanke, skapade genom sin egen utvecklingsprocess både liv, känsla och tanke. Det vill säga, en lägre livsform var upphov till en högre form utan att själv besitta de egenskaper som skulle ha gjort den i stånd att åstadkomma detta. Men det svaret motsäger vår andra princip, som slår fast att en lägre form inte kan vara upphov till en annan som är större och rikare än den själv. Sålunda är tanken att död materia, som själv saknar pulserande liv, skulle kunna ge vare sig själv eller någon annan liv, känsla och tanke, lika otänkbar som att någon som inte kan engelska ändå skulle kunna lära andra engelska; att ett svagt ljus skulle kunna avge ett starkare ljus än sig självt, som till exempel solljus; eller att en fattig man utan kapital skulle kunna finansiera stora projekt.

Det andra svaret på frågan är att den ytterligare egenskap som materian visar upp genom sin evolution, måste ha kommit från en källa som själv besitter denna egenskap. Den källan är Gud, världarnas Herre, prisad och lovad vare Han. Materians tillväxt är därför inte något annat än den skapande process av tillväxt och utveckling som Gud uppenbarar i sin visdom, sina bud och sitt herravälde över världsalltet.

Vi hava ju skapat människan av den finaste lera. Sedan lade vi henne i form av en droppe uti säkert förvar, sedan skapade vi droppen till stelnat blod så skapade vi blodet till en köttklump, så skapade vi köttklumpen till ben och beklädde benen med kött, och sedan danade vi henne genom en andra skapelse. Ja, välsigna där Gud, den bästa skaparen! (Koranen 23:12-14)

Detta är det enda svar som stämmer överens med de tre principer vi har redovisat ovan. Bara det kan ge en vettig förklaring till den process varigenom de olika livsformerna nå universums stora arena växer och fullkomligas. Den ädla Koranen håller fram detta bevis i många av sina verser där den talar till människornas ursprungliga och oförstörda intuition (*fitrah*) och deras ofördärvade förstånd.

Vad tänken I om det, som I utgjuten? Skapen I det, eller är det vi, som skapa? (Koranen 56:58-59)

Vad tänken I om det, som I odlen? Så I det, eller är det vi som så? (Koranen 56:63-64)

Vad tänken I om elden, som I upptänden? Haven I frambragt trädet därtill, eller är det vi, som frambringa? (Koranen 56:70-71)

Till Hans tecken hör, att Han skapat eder av stoft, och sedan bredden I ut eder, när I blivit mänskliga varelser. (Koranen 30:19)

b) Den materialistiska inställningen till detta bevis

Vi skall nu redogöra för materialismens inställning till detta bevis. Eftersom materialismen är en mekanistisk filosofi, behöver den inte ta ställning till det här beviset. Som vi redan noterat förklarar den nämligen liv, känsla och tanke som former av sammansmältning och separation av partiklar och molekyler. Detta skeende resulterar inte i något nytt i och för sig, förutom det att partiklarna rör sig i enlighet med mekaniska lagar. Men neo-materialismen, som medger principen om kvantitativ och kvalitativ utveckling av materian genom olika former, stöter på vissa svårigheter när den möter vårt bevis. Den har valt att förklara den kvalitativa evolutionen på ett sätt, som kan fås att stämma med det andra av problemen vi diskuterat och med sin egen önskan att se materian i stånd att själv förklara sina egna utvecklingsstadier. Denna metod håller före att materian är källan till fullkomning, och alltså besitter de nödvändiga egenskaperna för sin egen kvalitativa utvecklingsprocess. Detta gör den inte på samma sätt som en fattig skulle försöka finansiera stora företag, utan därför att alla evolutionens former och yttringar ligger latent inom materian ända från början. Kycklingen finns alltså redan i ägget, gas finns i vatten och så vidare.

Frågan hur materian på samma gång kan vara både ägg och kyckling, vatten och gas, besvarar den dialektiska materialismen med att förfäktat att fastän detta är en motsägelse, är motsägelse en av naturens allmänna lagar. Allting innehåller sin egen naturliga motsats och ligger i ständig kamp med den. Genom denna kamp mellan två motsatser uppstår en tredje inre motsägelse, som växer tills den bildar en syntes mellan de två motsatserna. Sålunda orsakar den en förändring av materian 14), som till exempel att ett ägg brister och en kyckling kommer fram ur det. Genom denna procedur uppnår materian ständigt sin perfektion så att den uppstådda syntesen innehåller framtiden, eller nästa utvecklingssteg.

I ljuset av allt detta kan vi lägga märke till, att med sina påståenden att något innehåller sin motsats måste neo-materialismen syfta på något av följande:

1. Den kanske menar att ägget och kycklingen är två motsatser eller antagonister, och att ägget gör kycklingen och skänker den livets egenskaper, det vill säga att ett dött föremål kan ge liv åt något levande och skapa liv. Detta är som när den fattige mannen ville finansiera stora företag; det motsäger den *a priori*-princip som vi just har fört fram.

2. Menar neo-materialisterna å andra sidan, att ägget inte gör kycklingen utan snarare frambär den, eftersom den redan fanns latent i ägget? I så fall är ägget, medan det är ett ägg, samtidigt en kyckling, precis som en bild som ser olika ut från olika håll. Det är uppenbart att om ägget på en och samma gång är en kyckling, så sker ingen utvecklingsprocess eller fullkomning av ägget när det blir en kyckling. Detta därför att vad som än uppstår genom processen, fanns där redan innan. Detta är som om en man tar fram pengar ur fickan. vilka finns kvar i fickan, medan de är i hans hand.

För att en egentlig tillväxtprocess skall äga rum, det vill säga för att något nytt verkligen skall komma fram genom den process som gör ägget till kyckling, måste vi anta, att ägget inte från början var en kyckling utan en blivande kyckling, eller någonting som skulle kunna bli en kyckling. på så sätt skiljer sig ett ägg från en sten, som aldrig kan bli en kyckling, vilket ägget under vissa förhållanden och omständigheter kan. Blotta möjligheten för någonting innebär inte nödvändigtvis ett förverkligande. Det vill säga, blotta möjligheten att ett ägg kan omvandlas till en kyckling är inte en tillräcklig förklaring till att omvandlingen äger rum.

Om de olika former i vilka materian uppträder vore resultatet av inre motsättningar, så måste variationerna i form förklaras med att dessa inre motsättningar eller motsägelser varierar. Ägget har till exempel sina egna motsägelser, som skiljer sig från vattnets. Därför resulterar äggets motsägelser i en kyckling, medan vattnets resulterar i gas. Detta påstående blir självklart, när vi betraktar de ursprungliga formerna i differentieringsprocessen på de nivåer som omfattar partiklarna, beståndsdelarna i den materia universum består av, såsom protoner, elektroner, neutroner, anti-protoner, anti-elektroner (positroner) och fotoner. Har varje partikel formgivits på basis av sin inre motsägelse, så att protonen finns latent inom sin egen materiella partikel och så småningom framträder som svar på kamp och rörelse, som i fallet med ägget och kycklingen? Om vi antar detta, hur kan vi då förklara de varierade former som partiklarna har antagit, eftersom den inre motsägelens logik förutsätter att partiklarna själva måste vara olika och stå för vissa värden i sina inre motsägelser? Det vill säga, de måste vara olika med avseende på sin inre karaktär.

Vi vet att den moderna vetenskapen lutar åt en uppfattning om materians grundläggande enhet, och att materians innersta innehåll är ett. De olika former som materian antar ersätter därtill ingalunda ett bestående och enhetligt innehåll. Annars vore det ju möjligt för en proton att bli en neutron och tvärtom; det vill säga, det skulle varit möjligt för molekylen att ändra form lika väl som atomen och partikeln, trots innehållets enhet och beständighet. Det skulle betyda att innehållet är ett och detsamma, fastän formerna varierar. Hur kan vi i så fall påstå att alla dessa olika former är resultat av inre motsägelser?

Exemplet med ägget och kycklingen passar bra, när vi förklarar denna inställning. För att formerna skall kunna anta sina olika skepnader i olika ägg genom inre motsägelser, måste äggens inre struktur vara olika. Ett hönsägg och ett ägg från en annan fågel frambringar två olika fåglar. Men om å andra sidan båda äggen vore hönsägg, så skulle vi inte kunna anta att deras inre motsägelser skulle frambringa olika former. Sålunda ser vi att neo-materialismens förklaring till de materiella formerna, grundad på den inre motsägelsen å ena sidan, och den moderna vetenskapens inriktning som betonar materians enhet å andra sidan, har utvecklats utmed två fullständigt skilda linjer.

Det tredje alternativet är åsikten, att ägget består av två oberoende motsatser som var och en har ett speciellt levnadssätt; den ena är den del av ägget som har att göra med befruktningen, den andra resten av äggets innehåll. Dessa två motsatser utkämpar en oavbruten strid ända tills den befruktade halvan tar överhanden och ägget blir en kyckling. Detta slags strid är välbekant i människosläktets historia och har länge varit erkänd både i dagligt mänskligt liv och i det intellektuella livet. Men, kan man invända, varför måste vi betrakta växelverkan mellan äggets befruktade del och resten av ägget som en strid mellan motsatser? Varför skall vi betrakta samspelet mellan

stoffpartiklarna, jorden och luften, eller samspelet mellan fostret i livmodern och den näring det får genom moderns kropp som en strid mellan motsatser? Det är ju inget annat än en benämning, inte annorlunda än att säga att den ena formen förenas med, eller integreras i, den andra. Även om vi går med på att kalla denna ömsesidiga påverkan för en strid, förblir problemet olöst, så länge vi medger att den ömsesidiga påverkan leder till uppkomsten av en ny, tredje form, en numerär tillökning till de två motsatserna. Frågan återstår: varifrån kommer denna tillökning? Kommer den från de två kämpande motsatserna, fastän ingen av dem hade den? Vi måste komma ihåg att ingenting kan åstadkomma något som det själv inte besitter, som vi slog fast i den andra av våra tre principer.

Vi känner inte till något tillfälle i naturen, där kampen mellan två motsatser är en källa till tillväxt. Hur skulle något levande kunna ha del i tillkomsten av sin egen motsats genom att kämpa mot den; kamp innebär ju olika grader av motstånd och avvisande? Som vi vet minskar motstånd tillväxtenergin hos det som bekämpas, i stället för tvärtom. En simmares rörelser hindras mer än de underlättas när han möter höga vågor. Om därför kampen mellan motsatser, hur vi än betraktar den, skulle vara orsak till tillväxt och utveckling av ägget till en kyckling, var finns då tillväxten, förorsakad av motsatsernas kamp, av vatten till gas och gasens åter till vatten?

Naturen visar att när motsatser sammanfaller eller förenas, är resultatet inte tillväxt utan de båda motsatsernas undergång. Den positiva protonen, atombyggets hörnsten, som är laddad med positiv energi, har sålunda sin motsvarighet i den negativa protonen. På samma sätt har den negativa elektronen, som rör sig i en bana kring atomens kärna, sin positiva motsvarighet. När dessa två motsatser möts uppstår en atomisk förstörelseprocess som resulterar i att materian faktiskt försvinner, medan den resulterande energin frigörs och sprids i rymden.

Slutsatsen av allt detta blir att materians rörelser, utan understöd och riktningssangivelse från någon yttre kraft, inte skulle kunna åstadkomma egentlig tillväxt eller utveckling till ett högre och mera specialiserat plan. För att materian skall kunna växa och lyftas till högre existensnivåer, såsom liv, tanke och känsla, är det därför nödvändigt att det finns en Herre som själv har just dessa egenskaper och som kan besjåla materian med dem. Materians uppgift i tillväxtprocessen är inte annan än att vara lämplig, redo och möjlig. Den är som ett välartat barn, som är redo att motta kunskap från sin lärare:
lovad vare Gud, världarnas Herre.

5. Guds kännetecken, lovad vare Han

När vi tror på Gud, lovad och prisad vare Han, som universums skapare och upprätthållare, som med sin visdom och sitt förutseende angiver världsalltets lopp, måste vi också lära känna Hans egenskaper genom Hans skapelses och Hans verks härlighet. Vi måste därtill värdera Hans egenskaper utifrån de strålande uppenbarelser som utgör Hans skapade verk. Detta gör vi precis på samma sätt som vi värderar en ingenjör utifrån skickligheten i hans arbete eller en författare utifrån djupet av hans kunskaper och de insikter hans verk ger uttryck för, eller en uppfostrares personlighet utifrån de dygder och egenskaper han meddelar sina skyddslingar. På samma sätt kan

vi glädja oss åt att betrakta kännetecknen som kunskap, visdom, liv, makt, syn och hörsel, som alla utmärker den upphöjde Skaparen. Det mästerskap och den perfektion som uppenbaras i universums skapelse, visar oss Hans allmakt och visdom. Den stora kraft det uppvisar förkunnar Hans herravälde och allmakt. Livets mångfald och alla nivåer av intellektuell förståelse och varseblivning, kungör för oss Skaparens liv och medvetande. De fasta avsikter och den mästerliga uppbyggnad som kännetecknar universum, och de många sambanden mellan dess otaliga aspekter, röjer Skaparens enhet och den enhetliga makt, ur vilken hela detta väldiga universum har sprungit fram.

a) Hans rättvisa och rättrådighet

Genom vår medfödda intuition och *a priori*-förstånd tror vi alla på vissa allmänna värden som måste styra vårt uppförande. Till dessa värden hör Övertygelsen att rättvisa är lika med sanning och godhet och att missgärningar är detsamma som falskhet och ondska. Vi tror också, att var och en som umgås rättvist med andra förtjänar respekt och beröm, medan den som begår oförrätter och förräderi förtjänar motsatsen. Både ur den medfödda intuitionens (*fitrah*) och induktionsvetenskapens (*istiqra'*) synpunkt är dessa värderingar fundamentala för att leda mänskligt uppförande rätt, vilket förutsätter att det inte finns några hinder, såsom okunnighet eller strävan efter personlig materiell vinning. Varje människa som ställs inför valet mellan sanning och lögn i sitt umgänge med andra, eller mellan pålitlighet och förräderi i sina gärningar, skulle välja sanningen före lögnen och hedern före sveket, under förutsättning att inga personliga skäl eller särskilda intressen förmådde henne att avvika från dessa värden. Det vill säga, den som saknar personligt intresse av att begå svek och förräderi skulle visa sannfärdighet, hederlighet och rättvisa i sitt dagliga liv. Exakt samma princip är tillämplig på den allvise Skaparen, prisad och lovad vare Han. Han omfattar ju alla dessa värderingar som vi urskiljer med vårt medfödda förstånd, ty det är Han som har givit oss förmågan till eftertanke. På grund av Sin absoluta makt och överhöghet över hela universum behöver Han inte gripa till köpsläende eller smarta manövrer. Vi tror alltså på att Gud är rättvis och inte behandlar någon med orätt.

b) Gudomlig rättvisa som skäl för straff och belöning

De värden vi håller högt bjuder oss att vara rättvisa, oppriktiga, pålitliga, sanningsenliga, trofasta och visa andra liknande egenskaper, men fördömer motsatsen. De inte bara påbjuder goda egenskaper och fördömer dåliga, utan de anbefaller också lämpliga belöningar och straff i bäggedera fallen. Det okonstlade medfödda förståndet inser, att missdådare och förrädare förtjänar straff, medan ärliga och rättskaffens människor, som är beredda att offra allt för sanningens och rättvisans skull, förtjänar lovord. Var och en av oss i sitt eget samvete (*wijdan*) finner en benägenhet, grundad på dessa värderingar, att fördöma den orättfärdige för hans felsteg och att berömma den rättvisa och rättskaffens personen. Det enda som hindrar denna inställning är människans oförmåga att inta en riktig attityd, eller hennes egna personliga fördomar. Vi tror att Gud, den Högste, är rättvis och opartisk i Sina handlingar och att Han kan utdöma den rätta belöningen och de rätta straffen. Därför kan ingenting hindra att Han skipar rätt enligt de värderingar som kräver rättvis belöning och rättvisa straff för gott

och dåligt uppförande. Därför måste vi naturligtvis dra slutsatsen, att Gud vill belöna den rättfärdige för hans rättfärdighet och stå på den förfördelades sida gentemot brottslingen. Men vi kan lägga märke till att Gud inte utdelar belöningar och straff i detta livet, fastän Han mycket väl skulle kunna göra det. Om vi tar med de tidigare bevisen i beräkningen visar detta, att Domens Dag skall komma. Då skall den rättfärdige, vars goda gärningar och offer för de nobla idealen inte uppmärksammades i detta livet, och missdådaren, som levde på oskyldiga människors lidande och blod och som undslapp straff här på jorden, båda få sin rätta belöning och sitt rätta straff. Detta skall ske på Återuppståndelsens Dag, då alla de absoluta värderingar som mänskligt beteende bedöms efter, skall ta gestalt. Fanns inte den, vore de meningslösa.

DEL II:

BUDBÄRAREN

A) Introduktion: Om profetskap i allmänhet

Allting i universum styrs inifrån av bestämda gudomliga lagar, som anger riktningen och hjälper det att nå sin högsta möjliga fullkomning. Efter sina speciella lagar och inom ramen för sina speciella villkor utvecklas fröet till ett träd. På samma sätt kan spermatozoen utvecklas till en människa enligt den gudomliga lag som styr den. Allting från solen till protonerna, från planeterna i sina banor kring solen och elektronerna i sina kring protonen, rör sig enligt en särskild plan och utvecklas enligt sina särskilda förutsättningar. Denna allomfattande gudomliga ordning inbegriper alla universums synliga och osynliga aspekter, vilket kan bevisas med vetenskaplig induktion. Det viktigaste av alla fenomen som kommer till uttryck i universum, är kanske människans fria vilja. Människan har en fri vilja, det vill säga hon har ett mål för sitt handlande. Hon gräver i jorden för att ta fram vatten, lagar mat för att få äta smaklig föda och gör experiment med olika naturfenomen för att lära känna naturens lagar, och så vidare.

I motsats till människan handlar andra varelser i naturen utifrån förutbestämda syften och inte med avsikter som de själva satt upp och försöker fullfölja. Lungorna, magen och nervsystemet utför meningsfulla handlingar när de fyller sina fysiologiska funktioner. Men de har inte själva slagit fast syftet med sina naturliga funktioner, utan utför snarare den allvise Skaparens syften.

Människan är en målinriktad varelse, vars praktiska inställning har ett nära samband med de specifika mål hon förstår och strävar mot; följaktligen styrs inte människan av någon rigid naturlag, som till exempel när en regndroppe faller på ett förutbestämt sätt enligt tyngdkraftens lagar. Om samma omständigheter rått för människans del, skulle hon inte varit någon målinriktad individ som handlar med ett bestämt syfte i tankarna. För att människan skall kunna sträva mot ett mål måste hon ha frihet att handla enligt den målsättning som för tillfället styr hennes tankar. Sambandet mellan människans

praktiska inställning och hennes målsättning formar därför de regler som kontrollerar människans fria val.

Människans målsättning uppstår inte av en slump. Människan grundar sina avsikter på sina personliga behov och intressen. Dessa behov formas av omgivningen och de objektiva omständigheter som omger människan. Men omständigheterna styr inte människan på samma sätt som till exempel en storm sätter ett trädets löv i rörelse. I så fall skulle människan inte ha någon fri vilja. Därför måste de objektiva omständigheterna påverka människan, men endast på så sätt att de får henne att agera enligt den uppfattning hon har om sitt intresse i en viss specifik situation. Men varje intresse förmår inte driva människan till handling. Snarare åstadkoms handlingen av sådana intressen, som individen uppfattar som identiska med sina personliga intressen. Det finns alltså två slag av intressen, kortsiktiga sådana som ofta gagnar den målinriktade individ som handlar uteslutande i eget intresse, och mer långsiktiga intressen som gagnar samhället. Men ofta kommer de personliga intressena i direkt konflikt med samhällets. Vi kan alltså lägga märke till att människan inte drivs av intressets egenvärde, utan av de förmåner som kan komma att tillfalla henne själv. Vi ser också att det borde finnas en objektiv nödvändighet som tillförsäkrar gruppintressena en personlig motivation som nödvändig förutsättning för att livet i det långa loppet skall bevaras och utvecklas.

På grundval härav ställs människan inför konflikten mellan kraven från de lagar som gynnar livets fortbestånd genom ett objektivt beteende, som syftar till att stödja gruppintressena, å ena sidan, och individuella tendenser som uppmanar människan att enbart ta hänsyn till sina individuella intressen och arbeta för sin egen fördel, å den andra. Därför blev det nödvändigt att hitta en formel för att lösa denna konflikt och skapa objektiva omständigheter, som kunde aktivera människans motivation i överensstämmelse med gruppens intressen.

Profetskapet, som är ett gudomligt fenomen inom det mänskliga livet, är den lag som anvisar en väg att lösa det här problemet. Det gör det genom att förvandla gruppintressena och alla andra stora intressen som går utanför människolivets kortsiktiga vyer, till individuella långsiktiga intressen. Detta uppnår det genom att låta individen veta, att hans liv fortsätter efter döden och att han skall göra en sista resa till en gudomlig domstol, där slutlig rättvisa och belöning utdelas, och där alla människor till slut skall samlas för att stå till svars för sina gärningar.

Och så skall den, som gjort en smula gott, få se det, och den, som gjort en smula ont, få se det. (Koranen 99:7-8)

På så sätt sammanfaller gruppintressena med de individuella intressena på lång sikt.

Paradigmet för denna lösning består av en teori och en speciell uppfostringsprocedur för människan, grundad på teorin. Teorin är att på återuppståndelsens dag skall människan återvända till Gud (*ma'ad*); undervisningsprocessen är oavbruten gudomlig upplysning till människorna. Att upplysningen måste vara gudomlig framgår av att den stöder sig på kunskap om den yttersta dagen, det vill säga det okända (*al-ghayb*). Sådant kan inte komma till annat än genom gudomlig uppenbarelse, som är samma sak som profetskap. Vi ser alltså, att profetskapet och det slutliga återvändandet till Gud är två aspekter av samma paradigm, som ger den enda lösningen på denna

allmänna mänskliga konflikt. Lösningen består i förekomsten av ett fritt val, som stöds och uppmuntras, eftersom det tjänar människolivets sanna intressen.

B) Den störste budbäraren, Muhammad, Guds välsignelse och frid vare med honom och hela hans familj, samt bevisen för hans profetskap

Vi har nu slagit fast den allvise Skaparens existens med hjälp både av det induktiva och det vetenskapliga beviset, och skall gå över till att visa på Muhammads profetskap, frid vare med honom och hela hans familj, med samma vetenskapliga och induktiva argument och med samma metod som vi använder för att bevisa diverse sanningar både i det dagliga livet och vid vetenskapliga undersökningar. Låt oss börja med några exempel, som bevisar även denna sanning.

Om en person fick brev från en av sina släktingar, en yngling som studerade i en liten folkskola på landet, och lade märke till att brevet hade skrivits på ett lysande språk, att det innehöll lärda och exakta uttryck och gav prov på hög konstnärlig begåvning, så skulle han säkert dra slutsatsen att någon helt annan, välutbildad person med ovanlig språkkänsla hade dikterat brevet för ynglingen.

Om vi vill analysera det här argumentet och slutsatsen av det, kan vi dela upp det på följande moment :

1. Brevet har skrivits av en bondpojke i folkskolan.
2. Brevet utmärks av värtaligt språk, hög konstnärlig nivå och ovanlig förmåga att uttrycka och sammanställa tankar.
3. Induktionsvetenskapen visar i situationer som denna, att en yngling med de egenskaper vi beskrivit i moment ett inte skulle kunna formulera ett brev av det slag vi funnit i moment två.
4. Alltså måste vi dra slutsatsen, att brevet skrivits av någon helt annan person, vars förmåga på ett eller annat sätt stått till ynglingens förfogande.

Låt oss ta en annan liknelse som talar för samma tanke, denna gång på vetenskaplig grund. Denna bevisföring har använts av vetenskapsmän som studerat elektroner. En vetenskapsman hade iakttagit en viss typ av stråle, som han framställt i ett slutet rör. Sedan riktade han ett magnetiskt föremål, format som en hästsko, mot mitten av röret. Han lade märke till att strålarna tenderade att röra sig mot magnetfältets positiva pol och bort från den negativa. Han upprepade experimentet under olika förhållanden, tills han blev säker på att strålar kan attraheras av magnetisk kraft och att det är den positiva polen som drar till sig dem. Genom den induktiva bevismetoden och sina studier av andra strålar, till exempel vanliga ljusstrålar, visste denne vetenskapsman, att strålar inte påverkas eller attraheras av magnetisk kraft och att en magnet drar till sig koppar, inte strålar. Han kunde därför dra slutsatsen, att attraktionen hos de speciella strålar som han hade experimenterat med inte kunde tolkas på basis av den vanliga hypotetiska informationen. Han upptäckte snarare en ny kraft och en ny sanning, nämligen att dessa strålar består av ytterst små negativa partiklar. De finns i alla materiella kroppar och härleds från olika element. Dessa partiklar kom att kallas elektroner.

Bevisprocessen kan i båda liknelserna sammanfattas så här: närhelst ett visst fenomen iakttages i ett sammanhang av speciella faktorer och konkreta omständigheter, kan man induktivt sluta sig till att dessa faktorer och omständigheter i liknande situationer inte nödvändigtvis leder till samma resultat. Detta tyder då på att det finns en annan osedd faktor, som måste förutsättas för att man skall kunna tolka fenomenet. Om resultatet överträffar vad omständigheterna och de konkreta faktorerna brukat leda till i liknande situationer, som vi konstaterat genom den induktiva metoden, avslöjar den med andra ord en osedd faktor bakom dessa omständigheter och konkreta faktorer. Detta bekräftar beviset för att den störste av apostlarna, Muhammad, frid vare med honom och hela hans familj, var en sann profet och att det budskap han förkunnade för världen i himmelens namn, var sant. Vi tillämpar metoden för att bevisa detta på följande sätt:

1. Den man som förkunnade sitt budskap för världen i himmelens namn härstammade från Arabiska halvön, som på den tiden var ett av världens mest efterblivna områden både kulturellt, intellektuellt, socialt, politiskt och ekonomiskt. Han kom närmare bestämt från Hijaz, en trakt som inte ens hade genomgått den begränsade kulturella utveckling som de angränsande områdena på halvön hade. Inte heller hade det haft någon social utveckling att tala om, eller haft någon nämnvärd del i sin tids intellektuella rikedom.

Dess poesi och litteratur återgav ingenting av den tidens intellektuella strömningar i världen. Religiöst sett låg den snarare begravd i ett kaos av mångguda- och avgudadyrkan. Området var socialt splittrat och led av en snävt stam-centrerad mentalitet. I alla livets skiften var det hänsynen till den egna stammen som kom först.

Allt detta ledde till djupa sociala konflikter, interna strider och meningslösa, onyttiga räder. Aposteln växte upp i ett samhälle som inte kände till någon form av regering, utom den som stamtillhörigheten dikterade. Den produktiva energin och de ekonomiska förhållandena befann sig på en nivå, som inte skilde Hijaz från sin tids mest efterblivna områden. Till och med läsning och skrivning, undervisningens mest elementära grunder, var tämligen okända i den omgivningen. på det hela taget var samhället illitterat.

Han är den, som skickat en apostel ur de olärdes krets till dem att läsa upp sina tecken för dem och göra dem rena och lära dem skriften och visheten - ty förut voro de sannerligen fångna i uppenbar villfarelse. (Koranen 62:2)

Profeten var typisk ur denna synpunkt. Innan han upphöjdes till apostel, kunde han varken läsa eller skriva och han hade inte fått någon formell eller informell skolutbildning.

Men före den uppläste du ingen annan skrift och skrev icke heller någon med din högra hand: då kunde de, som fara med lögn, sannerligen tvivla. (Koranen 29:47)

Den här Korantexten ger en klar beskrivning av apostelns intellektuella färdigheter innan han blev apostel. Det står som oemotsägligt bevis även för dem som inte tror på Koranens gudomliga ursprung. Denna text framförde Profeten i varje fall för sitt folk och utvecklade i närvaro av personer som kände hans livs historia väl, och ingen enda av dem motsade honom. Inte heller förnekade någon hans anspråk. Vi kan dessutom

lägga märke till att innan han blev apostel deltog Profeten inte i de intellektuella övningar i poesi och värtalighet som var så populära på hans tid. Ingenting är nämnt om att Profeten skulle ha utmärkt sig på något sätt framför resten av folket, utom i sin moraliska hållning, sin pålitlighet, ärlighet, integritet och sanningskärlek.

Innan han framstod som apostel levde han bland dem i fyrtio år, utan att de märkte någonting som skilde honom från dem själva, utom renheten i hans uppträdande. Inga praktiska antydningar eller förebud om den förändring han skulle kungöra för världen efter fyrtio års ädelt liv visade sig i hans eget uppträdande innan tiden var inne.

Säg: «Om Gud velat, skulle jag ej hava läst upp den för eder, och han skulle icke heller hava låtit eder få någon kännedom om den, men jag har före den tillbragt en människoålder bland eder. haven i då intet förstånd?» (Koranen 10:17)

Profeten, frid vare med honom och hela hans familj, föddes i Mekka och bodde där hela den tid som föregick hans apostlagärning. Han lämnade inte staden för resor utanför Arabiska halvön mer än två gånger Första gången var han i tonåren och följde med sin farbror Abu Talib. Andra gången var han över trettio och åtföljde en handelskaravan för Khadidjas räkning. Eftersom han varken kunde läsa eller skriva, kunde han inte ta del av någon av judarnas eller de kristnas religiösa texter. Inte heller lärde han känna dessa texter i någon högre grad genom sin omgivning. I Mekka dyrkade man avgudar, både praktiskt och ideologiskt, och varken judiska eller kristna religiösa tankar hade vunnit inslag där. Samhället kände egentligen inte till någon form av religion. Till och med *haniferna* (de renhjärtade) bland Mekkas araber, som vägrade tillbedja avgudar, var opåverkade av både kristendom och judendom. Varken judisk eller kristen tanke tycks på något sätt ha avspeglats i det litterära och poetiska arv, som Qiss ibn Sa'idah och andra i hans grupp har lämnat åt oss. Om Profeten hade gjort några försök att bekanta sig med judisk eller kristen tankegång, skulle man ha lagt märke till det. I en sådan enkel omgivning, utan kontakter med källorna för vare sig judisk eller kristen tankevärld, skulle ett sådant försök inte kunnat undgå att väcka stor uppmärksamhet eller att göra intryck på de många trosriktningar och rörelser som följde.

2. Det budskap som Profeten förkunnade för världen förkroppsligas i den ädla Koranen och i Islams heliga lag (*shari'ah*). Den har många utmärkande egenskaper. För det första framfördes den i form av en unik och gudomlig undervisning om Gud, prisad och lovad vare Han, om Hans egenskaper, kunskap och makt och om vilken sorts förbindelser som råder mellan Honom och människosläktet. Budskapet beskrev också profeternas insats för att leda mänskligheten, enheten i deras budskap, deras höga ideal och goda exempel.

Det talade om Guds avsikter (*sunan*) med sina profeter och om den ständigt pågående kampen mellan sanning och lögn, mellan rätt och orätt. Det belyste de himmelska budskapens starka anknytning till dem som är förföljda och förtryckta, och hur budskapen motarbetas av dem som utnyttjar andra med olagliga medel och metoder. Denna gudomliga handledning låg dessutom inte bara på en högre religiös nivå än väntat i ett samhälle försvuret åt avgudadyrkan, utan var högre än alla andra religiösa kulturer som världen kände på den tiden. En jämförelse ger lätt vid handen, att den kom för att rätta till de misstag som de andra religiösa systemen innehöll och att

korrigera sådana avvikelser som de hade kunnat medföra och låta dem bedömas på nytt av människans rena, ofördärvade intuition (*fitrah*) och sunda förnuft.

Allt detta åstadkom en olärd man från ett avgudadyrkande samhälle, isolerat från andra samhällen. Han visste nästan ingenting om sin tids intellektuella arv eller skrifter. Ändå framstod han som ett ideal av rättvisa och framsteg. Budskapet medförde dessutom nya värderingar och ståndpunkter rörande livet, mänskligheten, sociala förhållanden och korrekta handlingssätt och uttryckte dessa begrepp och värderingar genom lagar och förordningar. Även de som inte erkänner dessa lagars gudomliga ursprung, anser dem vara bland de mest ädla och framstående förordningar, som den mänskliga historien känner till.

Sålunda framträdde plötsligt sonen av ett enkelt stamsamhälle på världshistoriens arena, för att förkunna att mänskligheten i grunden är ett folk. Sonen av en omgivning, vars befolkning hittat på förtryckande former av social överlägsenhet grundade på etniskt ursprung, familjehärstamning och socioekonomisk status, kom för att förgöra alla sådana yttre statusformer och förkunna att alla mänskliga varelser är jämlika.

Den förnämste av eder inför Gud är den gudfruktigaste bland eder... (Koranen 49:13)

Han gjorde denna förkunnelse till en realitet, som människor kunde leva efter. Kvinnan, som tidigare kunnat begravas levande, upphöjde han till hennes rätta plats, som mannens respekterade jämlike i mänsklig värdighet.

Öknens son, vars folk endast tänkte på sina egna fattiga bekymmer och på att skaffa mat för dagen; vars män tävlade om ära genom sin stamtillhörighet, blev den som skulle leda dem framåt och få dem att axla enorma ansvarsbördor. Han förenade dem i kampen för mänsklig frihet och för att rädda de förtryckta överallt mot Chosroes och Caesars tyranni. 15)

Sonen av ett fullständigt ekonomiskt och politiskt vakuum, härjat av konflikter som uppstått ur ocker, girighet och utsugning, steg plötsligt fram på arenan. Han fyllde upp tomrummet och skapade av ett ytligt samhälle en organiserad enhet med komplicerad laglig, ekonomisk och social rättsordning. Han kom för att avskaffa ocker, girighet och rovdrift och för att återfördela rikedomerna, så att den inte blev förbehållen enbart det rika fåtalet. Han kom för att förkunna social jämlikhet och trygghet, som andra samhällen fortfarande saknade efter århundraden av sociala experiment och utveckling. Alla dessa vändpunkter ägde rum inom en relativt kort tidsrymd, med tanke på hur lång tid sociala förändringar normalt brukar ta.

Koranens budskap nämner tidigare profeter och deras samhällen. Den behandlar händelser och kriser i dessa samhällens historia och ger därvid detaljer som måste varit okända för den obildade och avgudadyrkande omgivning, där den arabiske profeten levde. Judiska och kristna lärde utmanade mer än en gång Profeten och drog in honom i diskussioner om deras religiösa arv. Han mötte utmaningarna med stort mod. Koranen besvarade deras frågor, men det fanns ingen förklaring till hur Profeten själv kunnat känna till några sådana detaljer.

Du stod ej på västra sidan (av Sinai berg), då vi meddelade Moses budet, och du var ej bland vittnena. Men vi hava frambragt andra släkten, och livet räckte länge för dem. Du bodde ej heller bland Midjans folk, så att du kunde uppläsa våra tecken för dem, men vi hava dock sänt bud. Du stod ej heller vid sidan av berget, då vi kallade (Moses). Utan det skedde av barmhärtighet hos din Herre, för att du skulle varna människor, till vilka ingen varnare kommit före dig, för den händelse de månne låta förmana sig. (Koranen 28:44-46)

Läsaren slås av att de sanna skildringar som finns i Koranen inte kan vara plagiat från de två testamentena, även om vi skulle förutsätta att dessa två böcker vore välkända i Profetens närmaste omgivning. Att plagiera är bara att på ett negativt sätt göra efter vad någon annan redan har gjort, medan Koranen tog den positiva uppgiften på sig att rätta till och stämma av dessa berättelser. När den ger detaljerna i en historia, är avsikten att rena den från sådana tillägg och motsägelser som inte stämmer med den innersta kärnan i tron (*fitrah*) på den gudomliga enheten (*tawhid*), eller med ett upplyst sinne och en obesmittad religiös uppfattning.

Ett annat bevis på sanningen i budskapet är att Koranen nådde sådana höjder av värtalighet, klarhet och uttrycksfullhet. Även den som inte erkänner dess gudomliga ursprung håller med om, att den är en absolut skiljelinje som delar det arabiska språkets historia i två hälfter, och att den är utgångspunkt för ett enormt uppsving i språket och litteraturen. De araber som hörde Profeten recitera Koranen, insåg att den genom sin lyskraft och uttrycksfullhet skilde sig från allt de dittills hade hört. En av dem, al-Walid ibn al-Mughirah, utbrast när han hörde Koranen: «Vid Gud, jag har hört ord som varken är människors eller jinners tal! Dess nedre grenar är ymniga och de övre bär rik frukt. Den hänför och ingen kan överträffa den. Allt som faller under den blir till intet.» 16) Folk tillät sig inte ens att lyssna till Koranen, därför att de kände dess kraft och var rädda för dess stora makt när den beskrev deras själstillstånd. Detta är ett tydligt bevis för Koranens enastående uttrycksform. Det bevisar också, att Koranen inte bara fortsätter utvecklingen av en redan välkänd litterär uttrycksform. Folket fick böja sig för den växande utmaning som Profeten ställde dem inför: Koranen utmanade dem att komma med dess like, eller att komma med åtminstone tio suror som kunde jämföras med den. Den konstaterade till slut, att de inte kunde få fram ens en enda *surah* som liknade den nobla Koranens .

Profeten riktade denna utmaning till ett samhälle, vars förnämsta konstform var just den att uttrycka sig i ord. Det var ett samhälle, som excellerade i att berätta sagor och sägner (*hadith*) och återgiva ärorika händelser. Motståndarnas högsta önskan var att släcka ljuset från det nya budskapet och förstöra det. Men detta samhälle, som var redo att möta varje utmaning, hur stor den än var, ville inte självt säga emot Koranen i något avseende. Det var för att folket inte trodde att Koranens litterära uttryck skulle kunna överträffas av dem, vare sig språkligt eller konstnärligt. Det egendomliga var, att mannen som gav dem detta nya litterära mästerverk hade levat bland dem i fyrtio år, utan att de någonsin såg honom delta i en litterär debatt eller visa prov på någon talang inom litteraturkonsten. Detta visar bara på några egenheter hos det budskap som Profeten meddelade världen.

3. Vi skall nu gå över till det tredje momentet och visa, att vi kan tillämpa vetenskaplig induktion på det mänskliga samhällets historia och slå fast att detta budskap (med alla de utmärkande egenskaper som vi studerade i moment två)

oändligen överträffar vad som kunde medges av de faktorer och omständigheter som vi studerade under moment ett. Fastän de mänskliga samhällenas historia vid många tillfällen har sett en enda framstående man leda sitt folk mot stora framsteg, visar det fall som vi undersöker här alldeles för många undantag för att vara ett bland många andra sådana tillfällen i människosläktets historia. Vi kan först lägga märke till hur mäktig den medfödda religiösa intuitionen (*fitrah*) var, och hur den kunde åstadkomma en utveckling, som omfattade alla livets områden och totalt förändrade den livssyn och de uppfattningar som påverkade dessa livsområden. I stället för att bara ta ett steg framåt, lyftes de upp till en högre nivå. Under Profetens ledning utvecklades alltså ett samhälle, bestående av lösa stammar, till ett väl sammanhållet samhälle. Avgudadyrkarnas samhälle omvändes plötsligt till att dyrka den heliga enheten (*din ut-tawhid*); en religion som korrigerade de andra monoteistiska religionerna och tog bort deras barlast av legender och lögn. Det tomma samhället fick ett innehåll och utvecklades till ett ledande samhälle. Det spred en kultur som lyste upp hela världen.

Vi kan vidare lägga märke till, att om det verkligen finns djupa bakomliggande orsaker till en övergripande samhällsomvandling, kan den inte plötsligt uppstå som en enda mans improvisation. Den saknar inte heller samband med den tidigare utveckling som har berett vägen för den. Den uppstår inte utan att föregås av intellektuella strömningar och andlig tillväxt. Under dessa strömningar kan en typ av dugligt ledarskap få tillfälle att mogna och axla sin uppgift. Först därefter skulle en sådan ledare träda fram och revolutionera samhället på den tidigare utvecklingens grund.

Jämförande studier av den sociala utvecklingens processer visar tydligt, att en process, som innebär intellektuell kursändring i ett samhälle, börjar som om frön såddes i samhällets jord. Fröna växer upp tillsammans och ger upphov till intellektuella strömningar. Så småningom definieras strömningarnas särskilt utmärkande drag. Ur dem kan sedan ett slags ledarskap växa fram och träda ut på världssarenan i spetsen för en rörelse i opposition mot samhällets officiella etablissemang. Kampen pågår länge innan de nya riktningarna blir starka nog att få kontroll över läget.

I motsats till vad som sagts ovan finner vi, att Muhammad inte bara var en länk i kedjan i historien om det nya budskapet. Inte heller var han en del av allmänna tendenser mot sociala förändringar. De värderingar och begrepp som han förde fram var inte bara frön han sådde, eller intellektuella frukter som redan blomstrat i det speciella samhälle där han växte upp. Den intellektuella riktning, som utvecklades under hans ledarskap och som omfattades av några få utvalda bland de första muslimerna, skapades av budskapet och ledaren. Det var inte klimatet som frambragte ledaren eller budskapet.

Skillnaden mellan det som Profeten erbjöd och det som andra ledare har erbjudit är alltså inte bara en gradskillnad, vilket är vanligt bland olika element som tillsammans bildar nya tankeriktningar eller sociala handlingsprogram. Skillnaden var ofantlig och grundläggande. Allt detta säger oss, att Muhammad inte var del av någon strömning, utan att den nya strömningen var en del av honom.

Historien har visat oss, att om en ny trends intellektuella, religiösa eller sociala ledarskap koncentreras till en enda plats genom någon speciell rörelse för intellektuell

och social förändring, så måste detta centrum ha vederbörlig makt och intellektuell förmåga. Det skulle också vara nödvändigt att dess utmärkande drag uttrycktes på sätt och i ordalag, som vanliga människor kunde känna igen. Vidare skulle det krävas, att de nya tankarna gradvis kunde ges praktisk tillämpning, så att lämpligt ledarskap kunde uppstå och vidareutvecklas.

Trots allt detta finner vi igen, att Muhammad själv tog på sig det intellektuella, sociala och religiösa ledarskapet, fastän han var helt obildad och inte visste någonting om sin tids intellektuella framsteg eller tidigare religiösa traditioner, vilket knappast gjorde honom till en sannolik kandidat för en sådan roll. Inte heller hade han någon tidigare erfarenhet, som kunde förbereda honom för det plötsliga ansvaret.

Allt detta kan bara leda oss till en enda slutsats, den enda som ger en vettig och godtagbar förklaring: Vi måste förutsätta, att det finns en ytterligare faktor bakom alla dessa faktiska omständigheter. Det är den faktor som kallas uppenbarelse, faktorn profetskap, som innebär att himlen träder in för att leda jordens invånare på rätta vägar.

Sålunda hava vi ock för dig uppenbarat en ande, som utgår från vårt ord. Du visste ej vad skriften var och icke heller tron, men vi hava gjort den till ett ljus att vägleda vem vi vilja bland våra tjänare därmed; ja, du skall sannerligen leda på en rätt väg.
(Koranen 42:52)

C) Utifrån påverkande faktorer

Vi har förklarat Budskapet mot bakgrund av uppenbarelsen snarare än de konkreta faktorer och omständigheter som rådde vid tillfället. För den skull får vi inte helt bortse från sådana omständigheter. De spelade stor roll som social bakgrund till skeendet, och deras normala inflytande fick följder, som både stödde och motverkade budskapets framgång. Budskapet självt är ett gudomligt faktum, som står över alla världsliga villkor och omständigheter. Men när det förvandlades till en rörelse, en sammanhängande aktivitet för att åstadkomma förändring, uppstod också en växelverkan med sådana omständigheter, känslor och villkor som råkade omgiva det. Man kan till exempel förmoda, att den enskilde arabens känsla av vanmakt i ett splittrat samhälle (där hans gudom, historia eller ideal representerades i kroppslig form av en sten, som han själv kunde förstöra i ett ögonblicks vrede, eller en sötsak som han kunde äta upp om han blev hungrig), kom honom att lystra till det nya budskapet. Man kan anta, att känslorna hos de olyckliga och kämpande enskilda araber, som dignade under ett ok av förtryck och oförrätter från ockrares och utsugares sida, drev dem att stödja en ny rörelse, som skulle höja rättvisans fana och avskaffa den ockrande kapitalismen. Man kan vidare anta, att stamkänslor hade stor betydelse för budskapets livaktighet, vare sig det gällde striderna och rivaliteten mellan Quraysh' klaner på lokalnivå och den prestige och det beskydd som Profeten åtnjöt genom sin stamtillhörighet, eller de nationella känslorna hos södra Arabiens araber gentemot norra Arabiens.

De omständigheter, som vidlåde ett världssystem som höll på att falla samman och de svåra förhållanden som rådde i de två stormakterna, Bysans och Persien, höll dem fullt sysselsatta med sina egna inre problem och hindrade dem från att göra någon

snabb och avgörande intervention för att kväva den vaknande rörelsen på Arabiska halvön. Alla förklaringar enligt ovan är rimliga och måste tas i beaktande. Men förklaringarna har bara att göra med omgivande händelseutveckling och inte med budskapet självt.

DEL III:

BUDSKAPET

Islam

Budskapet vi talar om är Islam, Guds religion som Han sände med Muhammad, Allahs välsignelse och frid vare med honom och hela hans familj, av nåd mot människosläktet. 17) Islams största och främsta uppgift är att upprätta ett förhållande mellan människan och hennes Gud för människans återvändo (*ma'ad*) till Gud på Domens Dag. Islam har sitt främsta samband med den ende och sanne Guden, vilket redan människans obesmittade medfödda religiösa känsla (*fitrah*) säger henne. Islam betonar den sanne Gudens enhet och vill avskaffa alla sorters konstgjort gudamakeri. Bekännelsen till den gudomliga enheten (*shahadah*) «Det finns ingen Gud utom Allah» blev dess lösenord.

Eftersom profetskapet är den enda raka förbindelsen mellan Skaparen och Hans skapelse, kan vittnesmålen det bär om Guds, Skaparens enhet och sambandet med den ende och sanne Guden, anses vara starka nog som bevis på Guds enhet (*tawhid*). Dessutom betonas sambandet mellan människan och Domens Dag samt återvändandet (*ma'ad*) till Gud, så att det framgår vilket som är enda sättet att lösa konflikter och samtidigt skipa gudomlig rättvisa. Detta har vi redan framhållit.

Islams budskap har sina egna utmärkande kännetecken, som skiljer det från alla andra himmelska budskap. Det har särskilda egenskaper som gör det unikt i historien. Vi skall nu i korthet redogöra för några av dessa utmärkande kännetecken.

För det första har Korantextens budskap förblivit detsamma och inte utsatts för någon ändring eller omskrivning (*tahrif*), medan andra himmelska skrifter har ändrats och berövats mycket av sina ursprungliga innehåll. Gud den Högste säger:

Vi hava nedsänt förmaningen, och den hava vi sannerligen i minnet. (Koranen 15:9)

Enda sättet att se till att budskapet fortsätter spela sin uppfostrande roll i samhället, är att bevara det religiösa och lagstiftande innehållet intakt.

Ett budskap, som berövas sitt innehåll genom att något tas bort eller ändras, kan inte längre verka som förbindelselänk mellan människan och hennes Gud. Förbindelselänken upprätthålls ju inte bara genom enkelt nominellt medlemskap i en religiös församling, utan genom ett samspel som innebär att människan internaliserar

budskapets innehåll i både tanke och gärning. Därför har äktheten hos Islams budskap garanterats genom Korantexternas äkthet, som ger budskapet den form det behöver för att kunna uppfylla sina syften.

Den andra utmärkande egenskapen är att Koranens budskap har bevarats både i bokstav och andemening. Det betyder att Muhammads profetskap, Guds välsignelse och frid vare med honom och hela hans familj, har kvar det viktigaste beviset för sin äkthet. Koranen själv, som innehåller budskapets grundvalar och heliga lagar, står enligt vårt tidigare resonemang som det induktiva beviset för att Profeten Muhammad var en profet och apostel. Detta bevis kommer att gälla så länge Koranen själv finns kvar.

I motsats härtill hängde alla andra profetskap bara ihop med speciella händelser, som ägde rum vid speciella tillfällen och därefter upphörde, som till exempel när den blinde och den spetälske blev botade. Sådana händelser blir bara bevittnade av sin samtid. Allteftersom tiden går och århundrade följer på århundrade, försvinner de ursprungliga vittnena. Därefter blir det svårt, för att inte säga omöjligt, att bekräfta deras sanningshalt genom forskning och undersökning. Gud är inte den som skulle tvinga människor att tro på eller att försöka bevisa ett profetskap, som inte går att slå fast historiskt. Detta därför att:

Gud tvingar ingen själ till annat än vad Han givit henne... (Koranen 65:7)

Om vi idag kan sätta tro till tidigare profeter och deras underverk, är det för att vi litar på Koranens återgivningar av dem.

För det tredje kan tiden inte försvaga det grundläggande argument som talar för sanningen i Islams budskap, vilket vi redan har påpekat. Tvärtom får själva argumentet nya dimensioner, allteftersom människors kunskap ökar och människan i allt högre grad ägnar sig åt att studera universum med vetenskapliga metoder och därtill hörande experiment. I detta avseende var Koranen en föregångare till den moderna vetenskapen. Den förband sitt argument för den allvise Skaparens existens med studium av universum och undersökningar av universums fenomen. Det gjorde människan uppmärksam på de upplysningar och de fördelar, som stod att vinna genom sådant studium. Till och med dagens människa kan i denna bok (som förkunnades av en obildad man bland okunniga människor för hundratals år sedan) finna klara och tydliga hänvisningar till den moderna vetenskapens upptäckter. Den brittiske orientalisterna A J Arberry, professor i arabiska vid universitetet i Oxford, sade sålunda, när den moderna vetenskapen upptäckte vindens roll vid befruktning av växter:

«Långt innan europeisk vetenskap upptäckte att vinden spelar en roll för pollineringen av träd och andra växter, fanns det kamelherdar som visste det.»¹⁸) För det fjärde omfattar detta budskap alla livets skiften, och har därför kunnat skapa balans mellan olika sektorer i livet. Det kunde förena de principer, som rådde för var och en av dem, och bringa moské och universitet, fabrik och åkerfält under samma perspektiv. Människan behöver inte längre leva med en motsatsföreställning mellan sitt andliga och materiella liv.

För det femte är det det enda himmelska budskap, som har genomförts i praktiken av den budbärare som kom med det; i detta fall med exempellös framgång. Budskapets paroller kunde förverkligas till realiteter i vanliga människors dagliga liv.

Allteftersom budskapet omsattes i handling, blev det en del av mänsklighetens historia som det samtidigt formade: detta är det sjätte kännetecknet. Budskapet fungerade som hörnsten vid uppbyggnaden av det samhälle, som samtidigt förde fram det och fann sin vägledning i ljuset från det. Budskapet har gudomligt ursprung; det är himmelens gåva till jorden och står över den logik som skapas av konkreta omständigheter och faktorer. Därför kom detta samhälles utveckling att knytas till en okänd (*ghaybi*) faktor. Basen för det är osynlig och påverkas inte av historiens materialistiska villkor.

Vi begår därför ett misstag om vi betraktar vår historia enbart i sammanhang med konkreta faktorer och påverkningar. Vi skall heller inte se den som resultat av materialistiska omständigheter eller bara som en utveckling av produktionskapaciteten. En sådan historiesyn är inte tillämplig på ett samhälle, vars själva existens grundas på ett gudomligt budskap. Om vi inte tar med detta budskap som en gudomlig realitet när vi bedömer historien, får vi ingen riktig historieuppfattning.

Den sjunde punkten vi vill nämna är, att följderna av detta budskap inte begränsades till att ett samhälle byggdes upp. Den gick långt därutöver och blev till en effektiv medskapande kraft i världshistorien. Rättänkande europeiska forskare erkänner att Islams kulturella påverkan var den kraft som väckte Europa ur medeltidssömnen och ledde in det på nya vägar.

Profeten Muhammad, Allahs välsignelse och frid vare med honom och hela hans familj, som kom med budskapet, måste särskiljas (vilket är vår åttonde punkt) från alla andra profeter genom det sätt på vilket han framförde sitt budskap. Det beror på att budskapet självt var det sista av de gudomliga förkunnelserna. Han förklarade, att hans profetskap var det sista i en lång rad. Tanken om profeternas insegel vilar på två argument. Det första är negativt och baseras på det faktum, att ingen annan profet sedan dess har trätt fram på historiens arena. Det andra argumentet är positivt och bekräftar kontinuiteten i detta sista profetskap genom tiderna. Det är viktigt att lägga märke till, att det , negativa argumentet har hållit i de fjortonhundra år som gått sedan Islam föddes, och kommer att fortsätta göra det i alla tider.

Det faktum att inget annat profetskap sedan dess har framträtt på världshistoriens arena, betyder inte att profetskapet förlorat sin betydelse som en av grunderna för mänsklig kultur. Det är snarare så att det slutliga profetskapet blev arvinge till alla de budskap som tidigare uttryckts av en lång rad profeter. Det förenade i sig alla de eviga värden som tidigare profetiska budskap hade förkunnat, i motsats till de kortlivade värderingar som omgav samma utveckling i historien. Det kom att bli den slutgiltiga norm som, tack vare de nyheter och utvecklingsmöjligheter det medförde, kunde motstå kommande tiders prövningar.

Vi hava ock nedsänt skriften med sanningen till dig till bekräftelse på den skrift, som kommit före den, och stadfästelse därpå ... (Koranen 5:52)

Den nionde punkt vi vill föra fram är, att den gudomliga vishet som gjorde Muhammad till profeternas insegel, också förkunnade, att han skulle ha ställföreträdare (*awsiya'*) som skulle bära det andliga ledarskapets (*imamah*) och den världsliga auktoritetens (*khilafah*) bördor efter profetskapets slut. Det finns tolv imamer som utnämns genom Profetens klara ord (*nass*), frid vare med honom och hela hans hushåll, och i många autentiska traditioner och (*ahadith*), vars äkthet alla muslimer är överens om. Den förste imamen är de rättrognas ledare 'Ali (Amir al-mu'minin), son till Abu Talib, och sedan hans två söner al-Hasan och al-Husayn. Al-Husayn följdes av nio av sina efterkommande i följande ordning: sonen 'Ali as-Sajjad (den Gudsdyrkande), sedan hans son Muhammad al-Baqir (Han som besitter gudomlig kunskap), sedan hans son Ja'far as-Sadiq (den Sanningsälskande), följd av sonen Musa al-Kazim (den Lugne, eller den som döljer sin vrede), följd av sonen 'Ali ar-Rida (den med Gud tillfreds), sedan hans son Muhammad al-Jawad (den Storsinte), sedan hans son 'Ali al-Hadi (Vägen till sanningen), följd av sonen Hasan al-'Askari och den siste, Muhammad ibn al-Hasan al-Mahdi (Han som går den rätta vägen).

Under den tolfte imamens frånvaro (*ghaybah*), frid vare med honom, har Islam slutligen hänvisat folket till lärda jurister. Sålunda har dörren öppnats till *ijtihad*, det vill säga uppkomsten av juridiska domar baserade på Boken (Koranen) och *sunnah* (Profetens föredöme).

Al-Fatawa al-wadihah (namnet på den bok som föreliggande översättning är företalet till) är ett exempel på personlig ansträngning (*ijtihad*) för att försöka upptäcka den islamiska *shari'ahs* (den heliga lagens) föreskrifter. som profeternas insegel, Guds välsignelse vare med honom och hans efterkommande, de nobla vägvisarna, sändes hit med. V. började skriva denna korta avhandling om religionens grundsatser den tjugosjunde dagen av månaden *Dhu'l-hijjah* 1396 och avslutade den på eftermiddagen den tionde dagen i den heliga månaden Muharram 1397. De sista raderna skrev vi med tungt hjärta och sorgsen själ. Idag har vi dagen 'Ashura', som högtidlighåller Islams evige hjältes, imam Husayns, 'Alis sons, martyrskap, frid vare med dem båda, som offrade sitt dyra blod just på denna dag. Han gjorde det för att vi skulle kunna gå vidare på Uppenbararens (*al-Mursil*), Budbärarens (*ar-Rasul*) och Budskapetets (*ar-Risalah*) väg.

Han mötte döden och lämnade de sina med själen fylld av okuvligt mod. Han gjorde det för att försvara Budskapet och slå fast dess normer, för att skydda dem som led oförrätter och lätta bördorna för dem som plågas här på jorden. Tillsammans med de främsta medlemmarna av sin familj och sina anhängare, föll han för de förtappades händer och försvarade därigenom Islam och muslimer överallt och i alla tider. Han dog för ett samhälle, som avfällingarna försökte underminera för att dämpa dess revolutionära slagkraft och existensberättigande. Martyrernas mästare väckte samvetena med sitt blod, och genom sitt modiga ställningstagande eggade han deras livsvilja. Med sin olyckliga död satte han deras känslor åter i brand.

Dig, o mästare, Abu 'Abdillah (al-Husayn), tillägnar jag den gudomliga belöning (*thawab*) som detta arbete kan giva. Ditt dyra blod har försäkrat tankens frihet. Genom kraften hos din mäktiga stämma nådde oss budskapet friskt och doftande av martyrernas blod, ditt blod och blodet från dina efterkommande genom historien. Jag söker ledning från Gud allena. Han är vår räddning: «Vi tillhör Gud och till Honom skall vi återvända.»

FOTNOTER

1. Se Koranen 22: 107. Korancitaten är hämtade från Zetterstéens översättning.
2. Koranen 52:35.
3. Beträffande Newtons gravitationslag, se *Classical Mechanics*, H. Goldstein (Läs, Mass.: Edison Wesley), femte upplaga, 1957, sid. 65 (Engelske översättarens anmärkning).
4. Gallileis lagom likartad acceleration sammanfaller med Newtons andra lag. Se A.a., sid 1 (Engelske översättarens anmärkning).
5. Beträffande Keplers lagar om planeternas rörelse, se A.a., sid. 80 (Engelske översättarens anmärkning).
6. A.a., sid 65. (Engelske översättarens anmärkning).
7. Ingen vet exakt när denna natt infaller, men enligt traditionen är det under månaden Ramadan, kanske den tjugosjunde dagen. Beträffande denna natts djupare innebörd, se Koranens sura 97. (Engelske översättarens anmärkning)
8. Ämnet behandlas utförligare i *al-Usus al-mantiqiyyah li'l-Istiqla'*, sid 489.
9. Detta har gjorts i *al-Usus al-mantiqiyyah li'l-Istiqla'*. Se särskilt del II, sid 131-410.
10. A.a., sid 355-410.
11. A. a., sid 146-247.
12. Ytterligare två problem måste lösas. Först kan vi konstatera, att ett trovärdigt alternativ till den allvise Skaparen enligt den induktiva bevismetoden kräver, att varje fenomen står i fullständig överensstämmelse med livsbevarandets princip och att det har sprungit fram ur en blind nödvändighet hos materian. Vidare krävs att materian själv, trots inre motsägelser och återverkande effekter, är upphov till samtliga fenomen som uppstår i den. Avsikten med den induktiva metoden är att slå fast, att hypotesen om en allvis Skapare har företräde framför varje annan teori. Denna hypotes kräver ju bara en *a priori* förutsättning, nämligen ett allvist väsen. Varje annan teori förutsätter å andra sidan, att materians praktiska förutsättningar sammanfaller med antalet undersökta fenomen. Sannolikheten för ett sådant alternativ vore lika med möjligheten av ett stort antal tillfälligheter och sammanträffanden, och den skulle därför fortsätta minska ända tills den helt försvann. Detta inträffar endast, om man inte utgår från hypotesen om en allvis Skapare när man förklarar tillfälligheter och sammanträffanden. En allvis Skapare, vars existens skulle kunna förklara alla universums fenomen, måste själv besitta så mycket kunskap och makt att det motsvarar fenomenens antal. Det antal som denna hypotes måste förutsätta, bör vara lika med antalet blinda nödvändigheter som varje alternativ teori måste förutsätta. Frågan måste då ställas: vilken av de två hypoteserna är att föredra?

Till svar måste sägas, att företrädet måste ta hänsyn till det faktum att dessa blinda nödvändigheter helt saknar samband med varandra. Den enas förutsättning påverkar inte på något sätt sannolikheten för någon av de andras vara eller icke-vara. På sannolikhetskalkylens språk betyder det, att varje företeelse måste vara oberoende av varje annan, eller åtminstone att graden av sannolikhet för att var och en skall inträffa måste vara oberoende av varje annat sådant inträffande. Den kunskap och allmakt däremot, som är förutsättning för hypotesen om en allvis Skapare bakom de fenomen vi undersöker, är inte sinsemellan oberoende, eftersom den kunskap och makt som erfordras som förklaring till några av fenomenen också erfordras för alla de andra. Antagandet om en viss mängd kunskap och makt är inte utan betydelse, när man förutsätter en viss ytterligare mängd. Det ena är snarare en given förutsättning för det andra. Vidare betyder detta, med sannolikhetskalkylens språk, att sannolikheten för den samlade mängden makt och kunskap beror på att en viss sannolikhet, som konsekvens av andra sannolikheter, är så pass stor att det ofta når gränsen för absolut visshet.

Om vi vill utvärdera den samlade kunskap och makt (som vi måste förutsätta att en allvis Skapare har) och jämföra sannolikhetsgraden med den hos motsvarigheten i form av blind nödvändighet, så multiplicerar vi sannolikhetsgraderna, baserade på principen om sannolikhetsberäkning. Det värde som åsätts varje del av denna samlade kunskap och makt måste motsvara varje annans värde, o s v. Som vi vet leder denna beräkning till att sannolikheten minskar, och allteftersom beräkningsfaktoreorna minskar i antal, så minskar graden av osannolikhet i samma grad. Vare sig multiplikationsprincipen är villkorlig eller oberoende, kan den matematiskt visa oss att när det gäller villkorliga sannolikheter skall vi multiplicera graden av den ena med graden av den andra, fast vi måste förutsätta den första delen, som ofta är säker eller ganska säker. Sålunda kan multiplikationen inte leda till något absolut förnekande eller till mycket liten sannolikhetsgrad. Detta i motsats till de oberoende möjligheterna, där varje del skulle vara neutral i förhållande till varje annan del. För det första skulle uträkningen leda till stora motsägelser vad gäller värdet. Som resultat härav blir det nödvändigt att tillämpa den ena metoden till den andras fördel på ett detaljerat sätt för att kunna förklara både den villkorliga och den oberoende principen för multiplikationen. (För ytterligare förklaring av principen om oberoende och villkorlig sannolikhet, se *al-Usus al-mantiqiyyah li'l-istiqra'*, sid 153-154.)

Det andra problemet uppstår, när man värderar den prioriterade sannolikheten (*ihtimal qabli*) i det fall som har demonstrerats induktivt. För att kunna förklara detta måste vi göra en jämförelse mellan det induktiva beviset för Skaparen och dess tillämpning i vårt nämnda exempel, där vi visade att brevet ni hade fått med posten faktiskt var från er bror. Exemplet underförstår att hastigheten med vilken personen når slutsatsen att brevet han fick faktiskt avsänts av hans bror (t o m innan han öppnat brevet och läst det) står i direkt samband med sannolikheten i fallet. Detta kallar vi "prioriterad sannolikhet i fallet". Om han med femtio procents sannolikhet antar, att hans bror har skrivit ett brev till honom, innan han öppnat brevet, så skulle han snart nå fram till slutsatsen att brevet faktiskt var från hans bror enligt de fem induktiva resonemangsmoment som vi just har lagt fram. Om å andra sidan möjligheten att han skall få ett brev från sin bror är liten, därför att det är högst sannolikt att brodern är död, skulle han inte vara så snar att dra slutsatsen att brevet kom från hans bror, om inte andra vittnesbörd styrkte det.

Hur kan vi då bevisa Skaparens existens i analogi med principen om prioriterad sannolikhet i fallet? I själva verket kommer fallet om den allvise Skaparens existens, lovad och prisad vare Han, inte under någon sannolikhetslag. Snarare är det en sanning *a priori* och vissheten bekräftas av människans medfödda intuition (*fitrah*) och samvete eller rena känsla (*wijdan*). Men Om vi antar, att det är ett sannolikhetsfall och vi vill bevisa det med den induktiva metoden, så skulle vi slå fast värdet hos den prioriterade sannolikheten på följande sätt.

Vi betraktar först varje fenomen i undersökningen oberoende av de andra. Därvid framstår två möjligheter: en är möjligheten av en allvis Skapare, den andra ett blint nödtvång hos materian. Eftersom vi här har två möjligheter utan någon prioritet för att föredra den ena eller den andra, kan vid dela upp den numerära proportionen för säkerhet jämnt emellan dem, så att var och en får femtio procent. Men eftersom sannolikheterna för en allvis Skapare är betingade och har ett inre sammanhang, i motsats till de som talar för den blinda nödvändigheten, som är oberoende av varandra och utan sammanhang, blir resultatet av multiplikationen en stadig minskning av sannolikheten för den hypotes som förespråkar den blinda slumpen och en stadig ökning av sannolikheten för en allvis Skapare.

Efter långt studium har jag emellertid kommit till slutsatsen, att orsaken till att det induktiva vetenskapliga beviset inte möter någon större uppskattning i europeiskt tänkesätt, och har avvisats av filosofer som Bertrand Russell, är dessa tänkares oförmåga att komma förbi de två problem som vi här har påvisat och löst. (För en mer djupgående diskussion om hur man tillämpar den induktiva bevisföringen för Skaparens existens och hur man kan övervinna dessa två problem, hänvisar jag till *al-Usus al-mantiqiyyah l'il-Istiqra'*, sid 441-551.)

13. För en noggrann genomgång av denna fråga och de logiska metoder som kan tillämpas på den, hänvisas till *al-Usus al-mantiqiyyah l'il-Istiqra'*, sid 480-500.

14. Den marxistiska materialismen är grundad just på denna dialektiska samverkan mellan tes, antites och syntes. (Engelske översättarens anmärkning)

15. För muslimerna blev den persiske och den bysantiske kungen, enväldshärskarna Chosroe och Caesar, symboler för förtrycket. (Engelske översättarens anmärkning)

16. Författaren har inte uppgivit sin källa, men en liknande version finns i Muhammad Yusuf al-Kandahlawi, *Hayat as-Sahabah*, sid 114. Utgiven av Muhammad 'Ali ad-Dawlah, Dar al-Qalam, Damaskus. (Engelske översättarens anmärkning)

17. Se Koranen 21:107. (Engelske översättarens anmärkning)

18. Detta åsyftar Guds ord: *Vi hava ock utsänt befruktande vindar...* (Koranen 15:22)

ORDLISTA

'ADAM: Icke-varande, motsatsen till *wujud* (varande)

AWSIYA: Ställföreträdare eller representanter för Profeten. Man tänker särskilt på de tolv imamerna.

BASATAH: Enkelhet; en filosofisk term som åsyftar något enkelt och okomplicerat som inte är utsatt för korrumpierande påverkan.

DALIL: Bevis eller argument för att underbygga en hypotes.

DALIL FALSAFI: Det filosofiska bevis eller argument som särskilt används för att styrka Guds existens.

DALIL ISTIQRA'I: Induktivt bevis eller argument. I denna bok används det särskilt för att beteckna den vetenskapliga induktionsmetod, som vi har använt för att bevisa Guds existens.

DIN: Religion; tro: ett ideal som en människa bekänner sig till och är villig att låta sig dömas efter.

FATWA (pl. fatawa) : Lagutlåtande utfärdat av en jurist rörande någon aktuell frågeställning.

FITRAH: Det ursprungliga; i synnerhet människans ursprungliga tillstånd när hon hade intuitiv kunskap om Gud; allmänt sett, en religiös instinkt.

AL-GHAYB: Det okända, osedda, oberäknliga; används vanligen om gudomlig insikt i det som skall komma, t ex Domens Dag.

GHAYBAH: Bokstavligen «frånvaro». Det används för att beskriva den tolfte imamens försvinnande eller frånvaro; han finns i världen, men vi kan inte se honom.

HADITH: En berättelse, utsago eller återgivning. Ordet syftar på traditioner eller uttalanden, som berättas om Profeten och vars auktoritet vilar på sagesmännens trovärdighet.

HISAB AL-IHTIMALAT: Beräkning eller kalkyl, både av positiv och negativ sannolikhetsgrad.

IHTIMAL (pl. ihtimalat): Sannolikhet; något som troligtvis kommer att hända

IHTIMAL QABLI: Antecedent eller tidigare sannolikhet, d v s tidigare än den induktiva sannolikhetsundersökningen.

IJTIHAD: Ansträngning, i synnerhet en övertänkt personlig uppfattning, som vederbörande nått fram till genom en process av härledning, induktion eller analogi.

'ILLAH: Orsak; en teknisk term använd inom aristotelisk filosofi, jfr *ma'lul*.

IMAMAH: Ledarskap. Används oftast för att beteckna böneledaren, imam, men är också ett religiöst överhuvud i samhället. Tekniskt syftar termen på imamernas auktoritet och ledarskap som efterkommande och arvtagare till Profeten.

IMKAN: Möjlighet. I filosofiskt bruk syftar ordet på den inneboende möjligheten eller potentialen hos någonting, såväl som en utifrån verkande kraft som kan åstadkomma eller väsentligen förändra någonting.

ISTIDLAL: Att använda ett argument eller bevis för att fastslå en punkt eller hypotes.

ISTIHALAH: Omöjlighet; motsatsen till *imkan* (möjlighet).

ISTINBAT: Att sätta sig in i en fråga med avsikt att få fram en ny princip eller tanke.

JUZ': Del (av en helhet). Filosofiskt används ordet med syfte på det enskilda i motsats till helheten, jfr *kull*.

KATHRAH: Mångfald, motsats till *wahdah* (enhet).

KHILAFAH: En successionsordning; mer exakt används ordet om Profetens världsliga representantskap på jorden, kaliferna.

KULL: Bokstavligen: allt. Den filosofiska termen åsyftar det hela eller universella i motsats till *juz*, det enskilda.

MA'AD: Bokstavligen «återvändo»; själens återvändo till Gud som är dess upphov (*mabda'*). Generellt åsyftas Återuppståndelsens Dag.

MA'LUL: Verkan; en filosofisk term som används för att beteckna en orsaks verkan. Jfr *'illah*.

MANTIQ: Bokstavligen «tal». I filosofiska sammanhang brukar ordet stå för logik.

AL-MANTIQ AS-SURI ASH-SHAKLI: Formell logik.

NASS: En överlämnad eller dikterad text, eller ett principuttalande; i synnerhet Profetens utnämning av imamer.

SHARI'AH: Ordet betyder egentligen allmän väg, d v s den väg som Islams heliga lagar stakat ut.

SUNNAH (pl. sunan): Upptrampad stig, väg, eller när man syftar på Profetens *sunnah*, ett givet föredöme. Talar vi om kulturmönster betyder ordet sedvänja och om naturfenomen, allmän naturlag.

TA'AKHKHUR: Det följande, eller det som kommer efter något annat; i synnerhet den efterföljande verkan av en orsak. Motsats till *taqaddum* (företräde).

TAHRIF: Avsteg eller förändring; särskilt avses ändring i äldre skrifter.

TAQADDUM: Företräde eller det som kommer före något annat; i synnerhet den orsak som föregår en verkan. Motsatsen är *ta'akhhur* (efterföljande).

TARAKKUB: Sammansatthet, motsatsen till enkelhet. Används särskilt för att skilja den sammansatta världsliga tillvaron från evighetens enkelhet.

TAWHID: Gudomlig Enhet. Härmed menas bebyggelsen att Gud är En.

WAHDAH: Enhet i betydelsen en sammanhållen enhet ur vilken kan utgå *kathrah* (mångfald) som är dess motsats.

WIJDAN: Känsla, rörelse eller samvete. Källan till människans undermedvetna reaktioner på sin omgivning.

WUJUD: Existens, varande. Uttrycker varandet inte som abstrakt princip utan som dynamik och närvaro: motsatsen är *'adam* (icke-varande).